

DE GROTE LOWLANDS SCHALF- WEDSTRIJD

DE TWINTIG BESTE INZENDINGEN

ANNALOTTE ZOMERDIJK

ANNA-VERE VERHEECKE

CHRIS MEIGHAN • COEN RAMAER

DAVID CHRISTIAAN LANGERAK

EMMA KONIG • FERDY KARTO

HIELKE MARIEN VAN DUUREN

JANNEKE VOLKERINK

JESSE KUIPER • JUSTINE VAN STICHEL

L.S. KELDERMAN • LOES VAN ROOIJ

MARK GROENEN • MARTIJN ENGELN

NINA SAELEMANS • SANNE DE MAIJER

SIMON HOLLEVOET • THOM EGBERTS

TJEERD DAM

DE GROTE LOWLANDS SCHRIJFWEDSTRIJD 2026

DE TWINTIG BESTE INZENDINGEN

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

Deze digitale uitgave wordt je gratis aangeboden door

LOWLANDS 2026

NIJGH & VAN DITMAR

nrc

Stichting
Literaire
Activiteiten
Amsterdam

Copyright © 2026 Nijgh & Van Ditmar / Annalotte Zomer-
dijk, Anna-Vere Verheecke, Chris Meighan, Coen Ramaer,
David Christiaan Langerak, Emma Honig, Ferdy Karto,
Hielke Marien van Duuren, Janneke Volkerink, Jesse Kui-
per, Justine Van Stichel, L.S. Kelderman, Loes van Rooij,
Mark Groenen, Martijn Engelen, Nina Saelmans, Sanne de
Maijer, Simon Hollevoet, Thom Egberts, Tjeerd Dam

Omslagontwerp Hansje van Halem

Typografie Zeno Carpentier Alting

NUR 303

INHOUD

Annalotte Zomerdijk – <i>Wit</i>	7
Anna-Vere Verheecke – <i>God heet Kevin</i>	12
Chris Meighan – <i>Soloshow</i>	18
Coen Ramaer – <i>Goehoe</i>	24
David Christiaan Langerak – <i>Een geval apart</i>	31
Emma Honig – <i>Zwaartekracht</i>	40
Ferdy Karto – <i>Het dier in korte voorkeuren</i>	44
Hielke Marien van Duuren – <i>Niet huilen</i>	50
Janneke Volkerink – <i>Geografie van het affect</i>	57
Jesse Kuiper – <i>Chucky, kampioen</i>	63
Justine Van Stichel – <i>Gebruikssporen</i>	70
L.S. Kelderman – <i>Wortelschieten</i>	77
Loes van Rooij – <i>Wildgroei</i>	82
Mark Groenen – <i>Meisje van de moshpit</i>	88
Martijn Engelen – <i>En toen was het stil</i>	95
Nina Saelmans – <i>Het oordeel</i>	102
Sanne de Maijer – <i>Uit balans</i>	108
Simon Hollevoet – <i>Rood vlees</i>	114
Thom Egberts – <i>Nieuwslezer</i>	120
Tjeerd Dam – <i>Terugkeer naar Heve</i>	128

WIT

ANNALOTTE ZOMERDIJK

De akker kleurde wit als vorst. Niet het warme geel dat je in deze tijd van het jaar verwacht. Alsof het was vergeten het licht van de zon in zich op te nemen. Tjeerd sloeg het stuk op de grond, in de hoop dat de schimmel de rest van zijn tarwe niet zou aantasten.

Ze keek naar hem, zijn armen sterk van het harde werken. Ze was verliefd geworden op die armen, de taaie handen, zijn norse blik. Maar die liefde was verbleekt als het graan. Zoals het zomerblond in haar eigen haren plaats had gemaakt voor witte strepen.

Hier, aan de rand van Witmarsum, was ze oud geworden. Ze wist niet precies wanneer. Alleen als ze in de spiegel keek, zag ze het. Lijnen van spijt. Niet van vervlogen dagen, maar van alles wat er niet was geweest. Geen wereldreis. Want het graan kon je niet zomaar achterlaten, had hij gezegd. Geen kinderen, want met al zijn kennis over bloemetjes en bijtjes was het daar nooit van gekomen. Zelfs het kleine bloementuintje voor hun huis was een strijd. Het enige stukje aarde dat van haar was.

‘Verspilling,’ noemde Tjeerd het. Waar ruimte is, hoort graan te zijn.

Tjeerd hield niet van verspilling: niet van grond, niet van tijd, niet van woorden.

Naar de kerk gingen ze niet, terwijl hij toch echt beweerde in God te geloven. Maar op zondagochtend waren er belangrijkere dingen te doen dan op een houten bankje luisteren naar een predikant. In het graan zelf zat de God verstopt waar hij zo naartig naar op zoek was.

Dat je van het graan bier kon maken, zag Mirjam als een teken dat ook God humor heeft. Tjeerd verspilde zijn lever met dat goedje. En daarmee haar laatste restje hoop op een toekomst na het graan, waarin ze samen zouden genieten van hun oude dag. Ze lachte om zichzelf. Wanneer had ze zichzelf dat wijsgemaakt?

Verspilling. Het woord klonk te lang voor de betekenis.

Bijna sprak ze het hardop uit.

Verspilling... als het graan dat nu dood op de grond lag, zonder ooit tot bloei te komen.

Ze kon zich niet herinneren dat ze zelf ooit had gebloeid. Waarschijnlijk was het nooit gebeurd en zal ook zij de grond raken, voor ze tot leven is gekomen.

Tjeerd werkte kundig en meedogenloos.

‘Het is niet anders,’ had hij gezegd. Een gevoel-loosheid die ze in jongere dagen had opgevat als rationeel. Volgens haar therapeut waren ze te vroeg getrouwd. Maar dat was niet zo, want als Mirjam hem later in haar leven had leren kennen,

was ze nooit met hem getrouwd.

Ze stapte naar binnen. De klok tikte de seconden weg. De koelkast bromde. Er stonden nog twee blikjes cola in. Het was vroeg in de ochtend, en toch overwoog ze er eentje te nemen. Tegen de regels in.

Het maakte Tjeerd zenuwachtig als iets anders ging dan het hoorde.

Mirjam vond juist die momenten fijn. De momenten dat ze heel even achter zijn levenloze masker mocht kijken.

Het maakte hem boos en onvoorspelbaar. De eerste keer dat hij haar sloeg, schrok ze van zijn plotselinge kracht. De felheid van zijn handen, die haar terug in het gareel wilden zetten. In de jaren erna leerde ze het zonder verzet te ontvangen.

Nu verlangde ze er bijna naar. Zijn aanraking, het geheim, een moment dat alleen van hen samen is. Handen die haar daarna teder zullen strelen, terwijl hij woorden van spijt in haar oor fluistert.

Ze pakte een koel blikje uit de koelkast en legde het in haar nek. Meer uit gewoonte dan dat het in huis echt zo heet was. De hitte was verloren gegaan in de ochtendnevel.

Zal ze hem ook een blikje aanbieden?

Ze liep naar buiten. Hij moest op z'n minst zien dat ze iets gedaan had dat niet mag. Jaloers keek ze naar het platgeslagen graan dat al zijn aandacht vroeg.

Het was een windloze ochtend, zoals alle ochtenden deze zomer. Stilzwijgend keek de rest van

het veld toe hoe hun broeders de grond raakten. Er was nog geen zuchtje wind dat hun stengels deed buigen. De dagen waren te stil en het graan te dicht op elkaar gepakt.

Tjeerd was te gulzig geweest. Met al zijn kritiek op de stad – die zich maar eeuwig voortplant in de zinloze strijd om een stukje aarde – had hij zijn eigen veld te vol gezaaid.

Hij keek niet op naar zijn vrouw. Het werk ging voor.

Mirjam liep weer naar binnen. Ze zette het half leeggedronken blikje op tafel. Het zou een kring maken in het hout dat Tjeerds grootvader eigenhandig tot een tafel had gevormd.

Voor ze er erg in had liep ze naar boven. Ze pakte haar tas met daarin enkele dagboeken en een pop die haar moeder nog voor haar had gemaakt. Meer had ze niet nodig. Ze kon alles kopen. Een enkel setje kleding, voor de eerste dag, was voldoende.

Ze pakte haar tandenborstel uit het bakje, maar liet de tandpasta voor hem staan. Er was geen reden om wreed tegen hem te zijn.

Het was niets nieuws. Ze was vaker weggelopen. Toch voelde het deze keer anders. Pas in de auto bedacht ze dat er ditmaal geen concrete aanleiding was.

Kalm reed ze weg, richting Harlingen. In de achteruitkijkspiegel dacht ze Tjeerd te zien, die opkeek vanuit het veld. Maar toen ze achteromkeek, zag ze hem nog steeds met zijn rug gebogen over het werk.

Op een van de langparkeerplaatsen parkeerde ze de Volvo – de auto die Tjeerd uitkoos vanwege zijn robuustheid en heus niet vanwege het mannelijke logo. Daar zou hij nooit in trappen. De auto die eigenlijk te groot was voor een kinderloos gezin en te veel benzine zoop.

Ze stapte uit. Bijna vergat ze haar tas.

Een enkeltje voor de boot was zo gekocht. Had ze de auto wel op slot gedaan? Ze voelde aan de sleutel in haar tas, alsof die het antwoord gaf.

Ze liep niet terug naar de parkeerplaats om het zeker te weten, ondanks dat ze nog enkele uren moest wachten op de veerdienst naar Vlieland.

Misschien had ze beter Terschelling kunnen kiezen. Nee, dat had hij verwacht. Bovendien woonden daar vrienden – of kennissen, zoals hij ze noemt – die haar zouden herkennen.

Ze kocht een ijsje en keek over het water. De tijd ging traag en snel tegelijk. Gedachteloos stond ze die middag op de boeg van de boot. Vlieland kwam als een klein paradijs in zicht. Voelde Noach zich zo, toen hij na al die regen weer land zag?

Golven sloegen tegen de boeg als een uitdaging om om te keren. Zonder na te denken gooide ze haar tas overboord. Haar dagboeken en oude pop verdwenen onder water. Ze voelde in haar zak, maar wist het al. De autosleutels zaten nog in de tas. Ze zou nooit meer terugkeren.

GOD HEET KEVIN

ANNA-VERE VERHEECKE

Het was dinsdag na het paasweekend. De prei was twee halen, één betalen.

Een goede promotie zoals alleen lokale kruideniers kunnen. Zij hebben meer voeling met wat er in het dorp speelt. Meer dan managers in bodywarmers en blauwe hemden, die achter computers promo-folders voor het volledige land opstellen.

Dat is wat Annette dacht toen ze Hem vond. Op het parkeerterrein van de zelfstandige supermarkt aan de oostkant van de dorpskern. De prei was in een goede promotie. Het was fris voor de tijd van het jaar. De Messias lag in de greppel naast het parkeerterrein. Het wiel van Zijn fatbike draaide de laatste rondjes om zijn as.

Natuurlijk dacht Annette niet dat hij de zoon van God was. Niet onmiddellijk.

Hij werd Hem, toen Annette Zijn gezicht zag. De scherpe kaaklijn. De ongetemde stoppels van beginnende baardgroei. Het litteken in de palm van Zijn hand.

De Heer was terug.
Met Zijn fatbike.
In een greppel.
Aan de supermarkt.
Waar de prei in een goede promo was.

De supermarktverantwoordelijke heette Ron, hij ontdekte dat de Heer een naam had.

In de binnenkant van Zijn arm, onder modder-
vegen, stond in zwarte inkt een naam. Krullend let-
tertype. Een sterretje schuin eronder.

Kevin.

De politie kwam erbij. Het lichaam werd uit de greppel getrokken en naar het gemeentekantoor gebracht. Geen ziekenhuis. De jongen was niet ziek, Hij was dood.

De oudste agent controleerde de fatbike.
De jongste de zakken van Zijn jeans.

Een groot pak Lucky Strike XL.
Geen aansteker.
Een strip paracetamol.
3 pillen waren uitgedrukt.
Vijftig cent.

Geen chassisnummer.
Geen rijbewijs.
Geen telefoon.

Alleen Kevin.

Het duurde tot 's middags voor het hele dorp Hem had gezien.

De burgemeester die voorzichtig haar vingers langs Zijn handpalm liet glijden.

Het litteken genezen, maar onmiskenbaar daar.

De tattoo werd schoongemaakt, de modder afgewassen.

De agenten noteerden. De burgemeester telefoonde met de huisartsenpraktijk.

De tandarts. De fysiotherapeut. Hier en tot vijf dorpen naar het noorden.

Niemand kende Kevin.

Het lichaam werd opgehaald.

Tegen de supermarkt schoot onkruid de lucht in.

Iemand zei dat het door de regen kwam.

Ron van de supermarkt kende zijn parkeerterrein.

Bij het gemeentehuis sloop de geur van joints in de portiek. Zo indringend dat wie binnenkwam in elkaar zakte en op de knieën viel. Prevelend naar een zakdoek greep. Agenten patrouilleerden vaker. Middelbare scholieren werden omgeleid. De portiek schoongeveegd. Er werd een speciaal middel aangekocht door de dienst Onderhoud en Schoonmaak. De geur bleef.

Een gemeenteambtenaar die ook fanatiek visser was, herinnerde zich Kevin een paar jaar eerder. Hij stond bij het water op een zomerochtend. Die dag had Jan, de broer van Ron, een karper van tien kilo gevangen. Hij had de foto's nog.

Kevin stond er niet op maar iedereen wist het.
Hij was er geweest.

De zomer ging voorbij. Flespompoen kwam in de aanbieding.

Die winter vroor de vijver in het park helemaal dicht. Kinderen schaatsen rondjes in dikke mutsen en wanten. In februari zat de wachtkamer van de huisartsenpraktijk minder vol.

Zieke lichamen en verstopte neuzen bleven uit.
'Het is een zachte winter,' zei de dokter.
'Sinds Kevin,' zei haar assistente.

De asperges kwamen in de aanbieding. Tweede aan halve prijs. Ron was net de posters aan het ophangen toen hij haar zag.

Het was dinsdag. De asperges waren in promotie en ze stond aan de greppel.

Ze stond aan de greppel met een scheur in de linkermouw van haar parka.

Haar afgetrapte sneakers zoekend in de aarde.

Ron belde Annette, die onmiddellijk kwam. Niet voor de asperges. Die lustte ze niet.

De jonge vrouw was ondertussen de supermarkt in gelopen. Ze had een blikje Red Bull uit de koe-

ling genomen en stond nu aan de kassa te wachten tot Ron haar opmerkte. Ze was niet van hier. Te bleek. Te klein. En toch had ze bij de greppel gestaan.

Ze was mager. Donkere wallen. Anders dan Kevin. Maar haar smartphone had een foto van een jongen met dezelfde zwarte inkt op de arm. Zijn ogen halfdicht. Een sigarettenblaadje tussen zijn lippen. Ze vroeg aan Ron of hij de jongen gezien had. De tracker in zijn fatbike had hier het signaal verloren. Ron had de fatbike opgepoetst, in het magazijn gezet en wou hem dit voorjaar aan de gemeente schenken. Er waren geruchten dat er een nieuwe rotonde kwam en die had een standbeeld nodig.

Annette kwam ook afrekenen. Een fles glansspoelmiddel. Ze zag de foto. En de volgende foto en die erna. Onder de barst in het scherm bevond zich een universum met steeds dezelfde jongen als middelpunt. De jongen op een terrasstoel, een pakje Lucky Strike op tafel. De jongen met in zijn schoot een afgebleekt plastic tasje van een discountketen die het dorp niet had. Het was niet Kevin. Dat wist ze heel zeker. Kevin was geen partij voor dit meisje, die zei dat ze Shelsey heette. Of Lindsey, Annette had het niet kunnen ontwarren tussen de twee slokken Red Bull door. Kevin paste niet in de ruzie om halftwee in het donker. Het boos weggrijden en nooit meer een appje. Kevin had geen zoon van drie die Shelindsey nu alleen opvoedde. Het

was Hem niet. Daarom hadden Ron en zij die jongen op de foto niet gezien. Annette liep met haar terug naar het station.

De trein vertrok om halfdrie, het meisje met de foto verdween.

Kort daarna kwam de prei terug in de aanbidding.

De in brons gegoten fatbike werd op de nieuwe rotonde gezet.

Annette ontdekte een bultje in haar rechterborst. Niets meer aan te doen.

Ron ging met pensioen.

De supermarkt kwam in handen van een multinational.

De greppel werd gebetonneerd voor een extra fietsenstalling.

In de berm ernaast groeien nog elke lente klaprozen.

SOLOSHOW

CHRIS MEIGHAN

Ik herinner me nog goed wanneer ik Joris voor het eerst ontmoette, tijdens de allereerste les op de kunstacademie. Ik was achttien, onzeker, de eerste uit mijn boerenfamilie die ging studeren. Als laatste van de groep liep een lange jongen het lokaal binnen, nonchalant gekleed in een kringloopjas en ribfluwelen broek. Zijn hoekige jukbeenderen, ijzige blauwe ogen en de spontaniteit en dwarsheid waarmee hij elke opdracht benaderde, maakten hem al snel de ster van de klas. Zelf klooiden ik maar wat aan, ik tekende en gooide weg en begon opnieuw. Toch kon ik goed met hem opschieten; we brachten heel wat uren rokend bij de nooduitgang door. Toen ik in de tweede maand van de studie mijn kamer uit moest en hij er eentje vrij bleek te hebben, werden we huisgenoten.

Samen onder één dak wonen bleek een andere belevenis. Joris leefde op weinig anders dan muesli en oploskoffie en kwam alleen in de keuken om zijn privéwaterkoker te vullen en melk uit de koelkast te halen. Hij verzamelde petflessen en plastic bakken op zijn kamer om ongestoord door te kunnen werken; zo hoefde hij niet naar de wc. De vele nieuwe vrienden die ik in die tijd maakte, geloof-

den op den duur niet eens meer dat ik een huisgenoot had.

Kort na mijn intrek presenteerde hij op school zijn eerste kijkdoos: een minutieus schaalmodel van ons appartement, ongeveer zo groot als een magnetron. Verwonderd keken we allemaal door de verschillende gaten in de verder afgesloten constructie. De keuken, woonkamer, badkamer, Joris' kamer, mijn eigen kamer: alles was met monnikengeduld nagebouwd. Er zaten zelfs lichtjes in, die volgens een vast patroon aan en uit gingen.

'Indrukwekkend,' zei de docent. 'Maar is het kunst?'

Zijn blik gleed langs de studenten, maar niemand durfde een mening te geven. Hoewel Joris nog altijd een zekere status binnen de groep genoot, leek deze nieuwe creatie verdacht veel op het werk van een knutselaar, de ergste stempel die je als kunststudent kon krijgen.

Rond dezelfde tijd begon ik mijn draai te vinden. Ik had inmiddels door dat het systeem stoelde op een complexe samenstelling van ironie, ernst en gebakken lucht. Ik voelde feilloos aan hoe die ingrediënten moesten worden gecombineerd, en bleek bovendien over een latent schildertalent te beschikken. Nog voor de herfstvakantie was ik het nieuwe wonderkind, het onderwerp van veel bewonderende blikken. Als ik Joris bij uitzondering op de gang tegenkwam, vroeg hij stevast of ik wist waar zijn koffiebeker, boormachine, penselen of andere spullen waren. Verder spraken we nauwe-

lijks nog. Soms stelde ik me voor dat hij een soort teleportatieapparaat had, ik begreep niet hoe hij steeds ongemerkt zijn kamer verliet en op school verscheen. Het werk dat hij daar presenteerde, bestond inmiddels uitsluitend uit kijkdozen, die steeds verontrustender werden en technisch alsmaar vernuftiger in elkaar zaten. Wat moesten ze voorstellen? Een spookhuis? Een slachthuis? De binnenkant van een koeienmaag? Met zijn armen over elkaar beweerde hij dat het werk voor zich sprak.

Aan het begin van de kerstvakantie, na een tussentijdse beoordeling waarbij ik de hemel in werd geprezen en zijn werk meedogenloos werd afgekraakt, kregen we ruzie. Om een pak melk, idioter kun je het je nauwelijks voorstellen. Joris stormde mijn kamer binnen en maakte me uit voor vuile, huichelachtige dief, omdat ik zogenaamd van zijn pak had gedronken.

‘Onzin,’ zei ik. ‘Ik kan niet eens tegen lactose.’

Later die week deed ik de koelkast open en zag ik dat het bovenste vak gevuld was met een doos met drie kijkgaatjes. Toen ik erdoorheen keek, zag ik van links naar rechts verschillende scènes. In de eerste stond ik voor de open koelkast, precies zoals op dat moment, maar met een minipak melk in mijn hand en een grijns op mijn gezicht. In de tweede ruimte werd de confrontatie in mijn kamer uitgebeeld. Er moesten motortjes of zo in zitten, want alle kastjes en laatjes van de miniatuurmeubels sloegen voortdurend open en dicht. Ze zaten

vol met allerlei spullen van Joris, alsof ik alles wat hij de afgelopen maanden was kwijtgeraakt op mijn kamer had verstoppt. In de laatste scène stond hij alleen in zijn lege kamer, uitgemergeld en op zijn onderbroek na naakt.

Na de kerst verscheen hij niet meer op school. Niemand betreurde zijn afwezigheid. Niet leerbaar, zeiden de docenten. De studenten waren zijn bizarre maaksels ook allang zat. Te veel een nabootsing van de werkelijkheid, en tegelijk te vreemd om er aansluiting bij te vinden. Geen kunst, maar de krankzinnige uitspattingen van een halfgare.

We bleven wel samenwonen. De beschuldigende kijkdoo was uit de koelkast verdwenen en hij viel me niet langer lastig over zijn melk of wat dan ook. Ik hoorde hem nog wel werken; anders was ik gaan twijfelen of hij nog leefde.

Op een ochtend liep ik gehaast door de gang op weg naar school, ik had de avond ervoor met een groep klasgenoten tot laat in de kroeg gezeten. Vanuit Joris' kamer klonk een vreemd, beestachtig geluid. Het deed me denken aan de verwentelde schapen die ik als kind op de boerderij van een langzame dood moest redden: eenmaal op hun rug beland kwamen die domme beesten niet meer overeind en stikten ze. Ik klopte aan. Het geluid stopte. Voorzichtig deed ik de deur open en stak mijn hoofd naar binnen.

De ruimte stond van vloer tot plafond vol met constructies van hout, karton, piepschuim en allerlei ander materiaal. Met die eerste kijkdoo had hij

nog een stukje van de echte wereld nagebouwd, maar daarna waren zijn miniwerelden steeds verder van de werkelijkheid afgedwaald. Nu waren die vervreemdende vormen juist enorm uitvergroot: hier strak, geometrisch en vlak, daar zacht en roze als darmen, glibberig en voortdurend in beweging alsof ze ademden. De stank was ondraaglijk.

Ik riep Joris' naam. Ergens midden in de ruimte kreunde hij. Met moeite duwde ik de deur verder open, wurmde me tussen de schotten en vlakken van het driedimensionale doolhof door en bereikte uiteindelijk zwetend en vloekend de kern: een ruimte niet groter dan een wc-hok. Joris lag onder een stapel hout.

‘Heb je je bezeerd?’ vroeg ik.

‘Niets aan de hand,’ zei hij.

Duidelijk wel, gast. Ik haalde mijn schouders op en bevroorde hem van onder het hout.

Hij kwam overeind en keek me argwanend aan. ‘Kom je nu ook nog mijn ideeën stelen?’

Ik moest hardop lachen.

‘Maak dat je hier onmiddellijk wegkomt!’ schreeuwde hij.

Prima. Ik had haast en bovendien geen zin om nog één seconde langer in dat benauwde, stinkende hol te blijven, die reuzenkijkdoos zonder gat.

Kort daarna kwam er een kamer vrij in een ander appartement, eentje met normale huisgenoten. Op de dag van de verhuizing klopte ik nog één keer bij Joris aan om afscheid te nemen. Geen reactie. Met

een smoesje gaf ik de sleutels aan de nieuwe bewoner en verliet voorgoed het appartement.

Drie jaar later studeerde ik cum laude af en tekende ik bij de belangrijkste galerie van dat moment. Mijn eerste solotentoonstelling werd met veel tamtam aangekondigd; wekenlang werkte ik als een bezetene aan de meesterwerken die mijn carrière moesten lanceren. Kort na middernacht, op de dag van de vernissage, hing alles perfect. De galeriehouder en assistenten waren al vertrokken, ik moest zelf afsluiten.

Buiten, recht voor de ingang, stond een object op een sokkel. Ik bukte om het beter te bekijken. Aarzelend bracht ik mijn oog naar het gaatje. Binnenin zag ik de tentoonstelling waar ik zojuist de laatste hand aan had gelegd: de spierwitte zalen, de zorgvuldig geplaatste verlichting, mijn prachtige schilderijen aan de muren. Toen gebeurde er iets. Alle wandjes draaiden tegelijk om, mijn werk verdween uit het zicht. In plaats daarvan verschenen de kijkdozen van Joris, dezelfde die tijdens de opleiding op zo veel onbegrip waren gestuit. Op de gevel stond niet meer mijn naam in grote letters, maar die van Joris. Kleine grote letters, het bleef tenslotte een schaalmodel. Toen keek ik op, naar de gevel van de echte galerie.

GOEHOE

COEN RAMAER

‘En hier zal de oehoe zo meteen neerstrijken,’ zegt de gids, terwijl hij naar een plastic roze podium wijst dat tot kniehoogte komt. ‘Mits de oehoe daarvoor openstaat natuurlijk.’

Carmen dirigeert Richard naar een van de boomstammen die rond het podium staan en neemt naast hem plaats. ‘Mama?’ zegt Richard. Carmen legt haar hand op zijn been en knijpt zachtjes om hem te sussen. Ze ziet hoe de andere negentien leden van de groep hun zitplek zoeken. Een man met dunne benen, vooruitstekende buik en safarihoed twijfelt even tussen twee opties. Een vrouw met een strakke legging en witte sokken glipt langs hem en gaat zitten. De man zucht, kijkt de vrouw even met open mond aan en gaat dan op de andere boomstam zitten, met zijn rug naar zijn buurvrouw toe.

De gids deelt kleine, zwarte verrekijkers uit. ‘Oké lieve mensen,’ fluistert hij terwijl Carmen er een-tje aanpakt. ‘Hiermee kunnen jullie het dal bestuderen. Zo weten we wanneer de oehoe eraan komt en kunnen we allemaal – zoals besproken – in de houding gaan zitten die hij fijn vindt.’

‘Een vraag...’ De gids geeft met een handgebaar

het woord aan een man met een zwart fleecjack waar een gouden ketting overheen hangt. De man duwt zijn knieën tegen elkaar, legt zijn handen erop en recht zijn rug. ‘Meneer, vanaf hier kan ik het dal niet goed zien’ – hij laat een stilte vallen terwijl hij de gids indringend aankijkt – ‘en ik wil graag als eerste een vraag stellen aan Meneer Oehoe. Ik moet namelijk op tijd weer naar Amsterdam.’

De gids haalt de laatste verrekijker uit een juten zak en zegt: ‘De oehoe bepaalt.’

‘Maar... Ik...’ De jongen met de gouden ketting zoekt oogcontact met de mensen die naast hem zitten. ‘Amsterdam...’ stamelt hij en daarna staakt hij zijn pogingen, pakt hij zijn telefoon uit zijn zak en begint te scrollen.

Carmen kijkt over Richard heen en beseft dat ook zij het dal niet goed kan zien. Ze ziet alleen het laatste stukje dat in de verte ligt, de mergelkliffen en de bossen daarbovenop. Bovendien staat een groot reclamebord tussen haar en het dal in met daarop een foto van de oehoe in gesprek met een man. Diezelfde foto zag ze al duizenden keren langskomen op Instagram.

Een oudere man, die een eigen, bruine verrekijker meenam en zichzelf tijdens de introductieronde eerder die nacht voorstelde als een fervent vogelaar, staat op en loopt richting een uitkijkhut, even verderop. Carmen ziet de lege boomstam, die veel dichterbij de afgrond staat en daardoor beter zicht biedt op het dal, pakt Richard op, ook al is hij

eigenlijk te zwaar, en snelt naar de vrijgekomen zitplaats. Met Richard op schoot kijkt ze achterom. Het dal strekt zich voor haar uit.

Carmen voelt getik op haar schouder. ‘Wat had ik nou gezegd?’ zegt ze tegen Richard en ze drukt hem stevig tegen zich aan waardoor hij geen kant meer op kan.

‘Wat ik altijd graag doe,’ zegt de gids terwijl hij zijn armen wijd maakt, als een adelaar, of een oehoe, die wegvliegt, ‘is even kort incheken: waarom willen jullie de oehoe spreken? Wat brengt jullie helemaal naar het zuiden?’

Er valt een stilte.

Carmen moet denken aan de foto’s van vliegende oehoes die al maandenlang de achtergrond van haar telefoon vormen. De vleugels die groter lijken dan die van een jumbojet. De priemende oranje ogen die zo veel wijsheid uitstralen en die ze het liefst uit z’n kop zou halen om op haar nachtkastje te leggen.

‘Voor mij,’ vertelt de gids, ‘kwam de oehoe in mijn leven zo’n vier jaar geleden, toen de rest van het land er nog geen weet van had. En ik kan je vertellen... Sindsdien is niets meer hetzelfde. Op de goede manier. Hoe is dat voor jou?’ De gids wijst naar de vrouw met de legging en de witte sokken die de plek stal van de man met safarihoed.

Zij verslikt zich in iets, friemelt wat aan haar haar en haalt diep adem door haar neus. Dan vraagt ze aan de gids: ‘Kan hij echt praten?’

De gids begint zachtjes te klappen. ‘Aaah,’ zegt

hij en hij schudt licht met zijn hoofd. 'Een twijfelaar! Een non-believer.' Hij draait om zijn as en kijkt iedere aanwezige even aan. 'De oehoe komt niet hoor, als hij geen vertrouwen voelt.'

'Ik twijfel niet!' roept de man met safarihoed die daarbij zijn wijsvinger in de lucht duwt. 'Ik heb het op meerdere filmpjes gezien. En mijn fysiotherapeut heeft een gesprek met de oehoe gehad.'

'Heel goed,' zegt de gids, waarna hij zich weer tot de vrouw met de legging wendt. 'Wilt u alstublieft weggaan? Hier is geen ruimte voor mensen zoals oe.'

De ogen van de vrouw worden groot. Haar mond valt open en er komt iets wat lijkt op een 'oeh' uit. Carmen klemt Richard nog wat steviger vast. 'Weg!' hoort ze zichzelf fluisteren. Waarna anderen het overnemen. Als een oehoe die in slow motion opstijgt begint de groep steeds luider 'weg', 'weg', 'weg' te roepen.

Haastig grist de vrouw met de legging en de witte sokken haar regenjack en roze thermoskan mee. En terwijl ze een traan wegpinkt uit haar ooghoeken – wat moeilijk gaat omdat ze lange nagels heeft – stuift ze in de richting van het bos, waar de groep zojuist vier uur doorheen banjerde om bij het roze podium te komen.

Richard probeert de verrekijker te grijpen, die met het vizier naar beneden in de zanderige kiezels ligt. Door zijn beweging drukt zijn puntige bil in Carmens bovenbeen. 'Ries,' sist ze en ze zet hem naast haar neer. 'Doe niet zo moeilijk.'

Richard kijkt haar beteuterd aan en opent zijn mond om iets te zeggen. 'Nee,' zegt Carmen terwijl ze haar wijsvinger op zijn lippen legt. 'Ga even spelen.' Richard pakt de verrekijker en loopt met hangende schouders richting de uitkijkhut.

Carmen kijkt hem even na. Maar voelt dan een hand op haar schouder. Ze draait zich om richting het roze podium en ontmoet de blik van de gids. 'Wat brengt jullie hier vandaag?' vraagt hij aan Carmen.

'Tja,' stamelt ze. 'Voor mij... Ik heb een hele heftige periode achter de rug.' Ze merkt dat ze wat ongemakkelijk lacht en haar ogen neerslaat. 'Het is altijd lastig om te vertellen. Maar er is... Ik hoop weer gewoon een beetje in verbinding te komen met mezelf.' Ze merkt dat er een traan in een van haar ogen opwelt.

Dan klinken er opeens een 'oeh', een 'aah' en een 'ooh' uit de groep. Carmen kijkt langs de gids en ziet een kraai midden op het roze podium zitten. Het beest hopt wat rond en probeert met zijn draaiende kop alle kringleden in de gaten te houden.

Carmen zwaait naar de kraai. 'Meneer, meneer!' roept ze. Ze staat op, duwt de gids opzij en springt op het podium. De kraai blijft zitten en Carmen zijgt neer op haar knieën zodat ze met haar gezicht voor de snavel van de vogel komt te hangen. 'Meneer?' fluistert ze terwijl ze oogcontact probeert te maken. 'Meneer, alstublieft.'

Het volgende moment vliegt Carmen door de

lucht. Wanneer ze haar ogen opent ziet ze de man met de safarihoed weglopen en de jongen met de gouden ketting op zijn knieën voor het podium zitten, met zijn handen in een bidhouding en zijn ogen gesloten. 'Ik kan maar geen huis en vriend vinden,' prevelt hij richting de kraai. 'Alstublieft, help mij.'

Daarop trapt de man met safarihoed de kraai van het podium af en duwt de biddende jongen omver. Vervolgens begint hij zodanig te trillen dat de hoed van zijn hoofd valt. Carmen volgt de draad die uit zijn schouder richting een geel, plastic pistool loopt. De gids houdt het vast.

Iemand roept 'pak hem' en verschillende mensen springen op van hun stam. Carmen zoekt de kraai, maar een wolk van zand en kiezels vertroebelt het zicht. Ze kruipt richting het roze podium, omdat ze denkt dat hij daar ergens moet zijn. Iemand die voorbijrent staat op haar kuit. Een ander op haar hand. Maar inmiddels ziet ze de kraai liggen. Op zijn rug. Stuiptrekkend. Dit is haar moment, denkt ze. Het is nu of nooit.

Richard staat ondertussen al een tijdje in de uitkijkhut, naast de oude man met de bruine verrekijker. De muren zijn gemaakt van dikke planken en dus krijgen Richard en de vogelaar niets mee van het rumoer. 'Kijk, daar zit-ie,' zegt de man, terwijl hij richting een van de kliffen wijst.

Richard zet de verrekijker tegen zijn oogkassen, maar ziet alleen een grote, vage vlek. Hij pielt wat met het wielletje op het apparaat, maar krijgt het

beeld niet scherp. 'Oooh,' zegt de man dan.

Richard kijkt op en ziet de oehoe met majestueuze klappen door het dal richting de opkomende zon vliegen.

'Wat een schoonheid, hè?' zegt de oude man.

'Meneer...' vraagt Richard. 'Kan ik ook zulke vleugels krijgen?'

EEN GEVAL APART

DAVID CHRISTIAAN LANGERAK

‘Nu jij binnenkort vader wordt,’ begon mijn moeder. ‘Moet ik je nog iets vertellen.’

We waren net klaar met eten. Ik had haar lievelingsgerecht gemaakt voor Moederdag. Een kom rijst met daarboven een Japans gevouwen omelet, mild gestoofd rundvlees en zoetzacht gegaarde ui. Tijdens het heen en weer gaan van de stokjes tussen de *donburi* en haar mond was ze mij aan blijven kijken met geheimzinnige blik.

Ik was op mijn hoede. Die nacht ervoor was ik in een duizelingwekkende droom getuimeld die levensecht aanvoelde. Echter dan de werkelijkheid.

‘Toen jij werd geboren,’ zei ze en ik schonk de fles gewürztraminer leeg, ‘noemde de neonatoloog jou een geval apart.’

Mijn hart sloeg over.

De droom van die nacht ervoor was begonnen in zwart-wit, als film noir, en de wereld rook naar versgebakken brood. Ik was net op tijd voor een evenement waarvan ik geen idee had wat het onderwerp was.

Welkom, geval apart, stond in gouden letters op de deur.

Ik twijfelde even, glipte toch naar binnen. Aan het eind van de gang stond een vrouw met de rug naar mij toe.

‘Je bent laat,’ zei ze.

‘Ik had moeite om het te vinden,’ zei ik verontschuldigend.

Ze draaide zich om. ‘Ik ben je Papaconsulent van de avond.’

Ze keek vragend naar mijn schouders. Er hing een doek overheen. Ik had blijkbaar een draagzak om en schrok me kapot.

Was ik inmiddels vader geworden?

Ik keek naar beneden en voelde aan de doek aan mijn borst, maar mijn kind zat er niet in.

Mijn moeder draaide de wijn rond in haar glas. Ik nam een slok en herkende de smaak van lychee op mijn tong. Ik haalde een groot stuk oude kaas uit de koelkast.

‘Wat bedoelde die neonatoloog met een geval apart?’ vroeg ik voorzichtig.

‘Nou,’ ze nam ook een slok en liet de wijn een tijdje door haar mond rondgaan, ‘toen jij uit mijn buik kwam viel jij met geen mogelijkheid in slaap.’

Ik probeerde een rechthoekig stuk kaas af te snijden, maar deze brokkelde meteen af.

‘Behalve aan mijn borst,’ ging ze verder.

Ik bracht een stuk naar mijn mond en vroeg of ze een glas rood lustte. Ze knikte.

‘Volgens mij heb je dit al weleens verteld,’ zei ik. ‘Dat ik in slaap viel aan de borst.’

Met mijn tong drukte ik de pittig zoute kaas tegen mijn gehemelte.

‘En dat maakte mij een geval apart?’

Ik pakte een fles spätburgunder. Mijn moeder houdt niet van zware wijnen.

‘Nee joh,’ zei ze alsof ik iets belachelijks had gezegd, ‘dat gebeurt wel vaker.’

Ze bestudeerde de brokjes kaas.

‘Het was wat jij daarna deed. Als baby.’

De droom kreeg een vreemde, paarse gloed en ik zat vooraan in een zaaltje. Boven mij hing een discobol en naast mij zat een perfect koppel met dezelfde Patagonia-bodywarmers. Ik keek achter mij de zaal in. Iedereen droeg dezelfde bodywarmer.

Ik knikte naar de vrouw naast mij. Zij negeerde mij en de Papaconsulent kwam achter een gordijn tevoorschijn. Ze knipoogde naar het perfecte koppel.

‘We beginnen de avond met châteauneuf-du-pape!’

De zaal klapte en de vrouw wees mij aan.

‘Daarna gaan we verder met ons geval apart.’

Mijn moeder deed er altijd lang over om te kiezen welk stukje kaas ze wilde uitproberen. Ik schonk de spätburgunder in haar glas. De wijn was nage-noeg doorzichtig. Zelf houd ik meer van zwaardere wijnen.

‘Vertel,’ zei ik en ik probeerde niet geïrriteerd over te komen. ‘Wat deed ik dan?’

De discobol in mijn droom begon als een gek te draaien en de schijnwerpers stonden op het koppel naast mij gericht.

‘Een uniek exemplaar,’ zei de Papaconsulent. Ze tuitte haar lippen. Met haar mond leek ze een zuigende beweging te willen maken, en alsof het op commando was, ritste de moeder naast me haar bodywarmer open. De helft van haar borst werd zichtbaar en een amandelachtige geur kwam mijn neus binnen.

‘Lang geleden dat ik een versgeboren château-neuf-du-pape heb gezien!’

De kerel naast haar stond op. Ik hoorde een rusteloos, piepend geluid en moest drie keer kijken om zeker te zijn van wat ik zag.

Ik schonk mijn glas extra vol. Probeerde tijd te rekken. Mijn moeder had haar stukje kaas eindelijk uitgekozen.

‘Wat jou als baby een geval apart maakte,’ ging ze verder, ‘was dat jij bleef hangen aan mijn borst.’

Ze nam een slok.

‘En ook dat kwam vaker voor, maar jij had zo’n krachtige zuigreflex dat de verpleging jou gekshe- rend “ons puppy” noemde.’

Met haar voortanden beet ze een stukje van haar kaas af. Ik had moeite niet van mijn stoel te vallen.

Mijn droom werd kraakhelder en ik zat vooraan in het publiek. De kerel naast mij stond op. In zijn draagzak hing een puppy met een zwarte vacht, lichtbruine snuit en spichtige pootjes. Ik wist niet veel van honden, maar de pup zag eruit als een chihuahua gefokt om een rottweiler te worden.

Of andersom.

Ik keek naar mijn eigen draagzak. Deze was nog steeds leeg.

Mijn moeder slurpte de wijn naar binnen. Ik ademde zo langzaam mogelijk in.

‘Op geen enkele wijze was jij los te krijgen van mijn borst.’

Ik schudde mijn hoofd. Wilde niets meer horen

over mijzelf als baby. Ik twijfelde of ik nog steeds in mijn droom gevangen zat. Mijn moeder begon hardop te lachen.

‘Twee verpleegsters en een neonatoloog hebben aan je lopen trekken als paarden! Je zat als lijm aan mijn tepel vast.’

Ik werd misselijk van de zuivelsmaak in mijn mond.

Het zaaltje in mijn droom begon naar melk te ruiken. De Papaconsulent hield een microfoon voor haar mond. Ze keek me strak aan.

‘Het belangrijkste is overgave!’

De kerel haalde de chihuahua-rottweilerpup uit zijn draagzak. De pup droeg een luier. Het kleine staartje van het arme schurftige hondje stak uit de luier naar buiten, alsof er een speciaal gat voor was geknipt.

‘Wat is de lievelingsmelk van Châteauneuf-du-pape?’ vroeg de Papaconsulent.

‘Bourgondische moedermelk,’ zei de vader. ‘Maar alleen van zuivere oorsprong! Châteautje heeft een grafhekel aan kunstmatige toevoegingen.’

De moeder klikte haar bh los. Haar tepel was kleiner dan ik had verwacht en een druppel goudkleurige melk klampte zich vast aan het puntje van haar tepel. De vader greep de pup bij de nek en duwde de kop hardhandig naar de tepel toe.

Op dat moment wilde ik niets liever dan wak-

ker worden, maar het lukte mij niet.

Het publiek begon te scanderen.

‘Neuf-du-pape! Neuf-du-pape!’

Châteauneuf-du-pape was nog maar een paar centimeters verwijderd van de tepel. Hij kwam steeds dichterbij. Een klein roze tongetje floepte naar buiten. In een fractie van een seconde keek hij mij recht in de ogen aan en ik zag mezelf ondersteboven weerspiegeld in zijn onnatuurlijk grote ogen.

Ik schrok me wild.

Mijn draagzak was ineens gevuld met een baby.

Ik stond op en plots begon het oorverdovende gezang.

Mijn moeder zette haar lievelingsplaat op. ‘Hallelujah’ van Leonard Cohen. Ze laveerde lichtjes dansend door de woonkamer met haar wijnglas in haar handen waardoor ze net niet knoeide.

‘Het heeft uiteindelijk meer dan achtentwintig uur geduurd,’ zei ze. ‘Moet je nagaan.’

Ik had mijn wijnglas zo snel mogelijk leeggedronken.

‘Ik moet naar huis,’ zei ik. De wijn tolde door mijn hoofd.

‘Je bent moe hè?’

Ze zette haar wijnglas op tafel.

‘Nog een paar weekjes en dan word je papa!’

Ze opende haar armen voor een knuffel. Ik

durfde niet naar haar toe te stappen. Bang dat ze mij tegen haar borst drukte en over mijn bol zou aaïen. Ik trok mijn jas aan en opende de voordeur. Hoorde gemompel uit de woonkamer.

‘Achtentwintig uur als een spijker vastgenageld aan je moeders borst.’

De muziek werd harder gezet. Nog een glas werd ingeschonken.

‘Hallelujah! Ik heb er geen moment spijt van gehad!’

Châteauneuf-du-pape kwispelde driftig met zijn staartje. Het gezang van het publiek leek hem vleugels te hebben gegeven.

Ik zocht naar de baby in mijn draagzak, maar deze was nog steeds leeg.

Ik keek om mij heen en alle vaders leken hun eigen baby's in hun draagzakken te zijn vergeten. Schoften. Met vurige ogen keken ze naar Châteauneuf-du-pape naast mij. Ik had moeite om niet in huilen uit te barsten. Ik miste mijn eigen baby terwijl ze nog niet eens geboren was.

Een gejuich steeg op.

Châteauneuf-du-pape hapte naar de borst. Zijn harige lippen klemde zich vast om de tepel naast mij en hij begon de melk in een razend tempo te drinken. Het publiek werd gek. Goudkleurige room gleed door de vacht naar beneden. Binnen een paar minuten was het voorbij. Châteauneuf-du-pape

trok zijn kop terug en begon te kokhalzen. De zaal barstte los in een daverend applaus.

De Papaconsulent wees naar mij. Ze opende haar blouse.

‘Raad eens wie aan de beurt is!’

Thuisgekomen werd ik opgebeld.

‘Sorry...’

Mijn moeders stem klonk oprecht. Ik dronk een glas bruiswater. Mijn tong werd overspoeld met prik.

‘...sorry dat ik je een geval apart heb genoemd.’

ZWAARTEKRACHT

EMMA HONIG

Het is in de dagen dat je moeder weg is dat het vallen begint. Ze is een paar dagen naar haar machinefabriek en jullie blijven thuis. Jij, je vader en twee jongere broertjes. De eerste dag dat ze weg is gaat je vader naar de MediaMarkt. Jullie mogen mee. Je vergaapt je aan de gangpaden, gevuld met trage beelden van het zeeleven, met een onderling haast niet waarneembare vertraging, of versnelling. Je vader had er van tevoren een uitgezocht, een grote. Thuis tillen jullie samen de televisie op zijn plek. Op de antieke kast, onder de schilderijen van Maria en Jozef.

Voor de machinefabriek had je moeder een religieuze kunstwinkel in de hoofdstad. De overgebleven kunstvoorwerpen staan bij jullie thuis. Waar nu de televisie staat stonden eerst een tulpenvaas, een schaal met struisvogeleieren, een porseleinen schemerlamp en een verzameling tinnen gebruiksvoorwerpen. Dat alles staat nu in de schuur. Jullie huis staat vol. Er staan twee biedermeierstoelen in bad die al jaren wachten om opnieuw gestoffeerd te worden. De dagkoersen van *Het Financieele Dagblad* stapelen zich op de verwarming op. Alles heeft een plek.

Vorige week, toen je moeder er nog was, was je wakker geworden en stond ze gebogen over je prullenbakje. Ze had er een en ander uit gevist dat bij het plastic of papier hoort en vond twee MAOAM-snoeppapiertjes waarvan je je niet herinnerde ze te hebben gegeten. Je vermoedde dat een van je broertjes zijn afval weer bij jou had weggegooid. Uit schaamte durfde je tot ze wegging niets meer tegen haar te zeggen.

Op de tweede dag dat ze er niet is val je, van de laatste vijf treden van de trap naar beneden. Daarna vallen ook de andere dingen. Je ruimt de tafel af en het favoriete wijnglas van je vader spat voor de vaatwasser uiteen. Je tikt tijdens het stofzuigen tegen een van de poten van de lamp met glazen kap. De drie poten schuiven uiteen en de kap barst in het midden in stukjes. Je grist je fietssleutels uit het zwarte wedgwoodbakje en het scheert door de woonkamer. Het valt je op hoe alles anders valt. Stuiterend, rinkelend. Het pak yoghurt had zich die ochtend juist flets over de houten vloer verspreid. Maar alles wil naar beneden.

De derde dag klim je na het douchen op een trapje en reik je boven je hoofd naar een van de Delfs blauwe vazen die op de hoge vensterbank staan. Met een zwaai veeg je een vaas naar beneden. Het geeft meer voldoening om het zelf te doen. Je herschikt de andere vazen zodat er geen gat valt. Je verwacht niet dat het lang zal duren voordat ze de toegenomen afstand tussen de resterende vazen zal opmerken.

Gelukkig zijn de scherven groot. Er is geen publieke prullenbak in de straat. Een paar huizen verderop staat in de voortuin een zwarte container. Met een bonzend hart til je de deksel op. Je laat de zak met scherven er op zo'n manier in glijden dat er een andere zak overheen schuift.

De ochtend van de dag dat ze terugkomt is iedereen het huis uit. Je loopt de trap af. In de hal, tegenover de servieskast, blijf je staan. De kast lijkt een beetje over te hellen. Alsof ze naar voren getrokken wordt en tegelijkertijd vastplakt aan de vloer. De poten zijn gestut en de kroonlijst strekt zich uit.

Je handen omklemmen de linkerkant van de tot de nok toe gevulde kast. De borden zijn zo hoog opgestapeld dat de onderste helft in ongebruik is geraakt en de bovenste borden niet meer zo gemakkelijk te pakken zijn. Je staart naar de doorzakkende etagères. Platte borden, diepe borden, kommen, ontbijtborden. Soepborden en soepkommen. Schoteltjes, gebaksbordjes mét en zonder opstaande rand. Schalen.

Het hout is koel onder je greep. De vloer trekt aan de kast en je trekt mee. Je trekt harder. De kast begint te vallen. Eerst langzaam, daarna sneller. Je hoort de ruis van de lucht die verplaatst. Dan knalt alles tegen de vloer. Gerinkel van een massa scherven. De gesloten deurtjes smoren het kabaal van het servies dat uiteenspat.

Als het voorbij is ga je op de onderste traprede zitten en je bekijkt de ravage. Je verbaast je over hoe weinig scherven onder het gebarsten hout lij-

ken te liggen, zoveel minder dan toen alles nog overeind stond. 's Middags, als je vader thuiskomt, zit je daar nog steeds. Zonder iets te zeggen vullen jullie samen vuilniszakken met de scherven. Als alles in zakken zit en bij de containers staat, hissen jullie de gebroken, lege kast weer op dezelfde plek omhoog.

's Avonds zitten jullie met z'n vieren op de grote grijze hoekbank, eigenlijk net te diep om comfortabel rechtop te kunnen zitten. De televisie staat aan, helemaal aan de andere kant van de kamer. Als het licht van de koplampen door het smalle raam de woonkamer in draait schijnt het feller dan dat van het scherm. Je broertje probeert rechtop te zitten. Je vader steekt zijn hand uit naar de afstandsbediening die net te ver op het lage tafeltje ligt. Je ziet hoe de felle buitenlamp aanspringt en de auto en haar gezicht doet oplichten. Je wacht. Het geluid van blokhakken eerst dof op de tegels buiten, later schel op de tegels in de hal en in de gang. Maria en Jozef die jullie aankijken vanuit hun schilderijlijsten boven de televisie. Je staat op en loopt naar het grote scherm. Langzaam til je je arm op, in de richting van het knopje aan de achterkant. Je hand omklemt de linkerkant van de televisie. Het kunststof is koel onder je greep.

HET DIER IN KORTE VORKEUREN

FERDY KARTO

Generaal Zarkoun was in bezit van een gordeldier, hoewel het er de schijn van had dat het omgekeerde ook waar was. Dat uiteindelijk de scherpe klauwen van angst zich langzaam in het hoofd van de generaal vastzetten, had van doen met de kenmerkende zoetlust van het dier. Naast zoetigheden hield het evenzeer van warmte. Zodoende werd elke beweging die het maakte ingegeven door het vinden van de warmste plek in het huis van de generaal. Het wandelde door de keuken, trippelde tussen kamerplanten over het Perzische tapijt en zetelde zoals altijd voor het gigantische raam. Dit raam reikte tot het plafond en bestreek de hele achterwand, waardoor daglicht gul naar binnen stroomde. Met zijn glanzende kraaloogjes keek het gordeldier hier weemoedig naar de betegelde tuin. Te midden van weldadige flora pronkte een pergola. Over de houten constructie ervan drapeerden zich blauweregens.

Generaal Zarkoun was de zevende zoon van zijn ouders. Hij was net als vier van zijn broers in dienst gegaan. Evenals zijn grootvader aan moederszijde had hij het tot een hoge rank geschopt. Dat lag vooral aan zijn inborst, die door het krijgsmachts-

gilde geroemd werd om zijn vernuft en rechtvaardigheid. Bij het afzwaaien van zijn dienst zes jaar geleden concludeerde hij dat hij zich nooit een speelbal van de gevestigde macht had gevoeld. Zodra hij zijn oude uniform aantrok, wat hij steeds vaker deed, voelde hij weer brio door zijn aderen stromen. In deze onbestendige wereld waande hij zich in deze kleding weer meester van zijn lot. De epauletten van zijn grootvader bewaarde hij in een albasten doosje, ingelegd met parelmoer. Het stond op de schouw. Stof ving het niet, gezien de generaal hygiëne hoog prioriteerde op zijn agenda.

Generaal Zarkoun was ongehuwd. Hij leefde verre van haveloos vanwege zijn riant pensioen. Het gordeldier was zijn enige metgezel. Het droeg de naam van zijn oudste broer, die in een vergeten strijd was gesneuveld. De generaal riep 'm wanneer hij niet wist waar het beest zich begaf.

‘Armand? Waar?’

De generaal was iemand die zich van weinig woorden bediende.

Armand ritselde bij het horen van zijn naam ergens achter een meubelstuk. De generaal wist dan genoeg. In hervonden rust kon hij verder met het lezen van oorlogsmemoires of het bedienen van de boenmachine voor het reinigen van de keukenvloer.

Armand was verzot op frambozenjam. Larven en eieren waren niet aan hem besteed. De generaal wist dat de smaak van zijn metgezel te wijten was aan verwennerij. De overmatige luxe in het

leven van generaal Zarkoun had zijn weerslag op het gepantserde dier. En Armand was behoorlijk kieskeurig. Hij hield niet van die goedkope frambozenjam die men uit de supermarkt aanschafte. Hij at enkel de confituur van exclusievere klasse, die je bij de producent zelf moest afnemen. De generaal reisde elke lente af naar een specifieke boer in de naastgelegen provincie. De enige met adequate waar. Generaal Zarkoun maakte er een uitstapje van, waarbij hij een tussenstop maakte bij het wapenmuseum. Dit was een muffig pand met drie zalen waar oude musketten en een antiek kanon stonden opgesteld. Zijn bezoek was een gewoonte, als het afnemen van een controle. In de overmatig belichte ruimtes stonden alle robuuste oorlogsvoorwerpen in krakende eenzaamheid op precies dezelfde plek als voorgaande bezoeken. Het constateren dat het museum aan geen verandering onderhevig was, deed hem sniffen in goedkeuring. Sommige zaken in het weerbarstige leven zouden hetzelfde blijven.

Met zijn slanke rijhandschoenen bestuurde hij zijn comfortabele auto verder naar het adres waar hij elk jaar de begeerde frambozenconfituur insloeg. Enkele uren later arriveerde hij bij de oude hoeve met het rieten dak. De boer was een man van ergens in de tachtig die nog aardig bijdehand was.

‘Weer wat jam voor je gemalin?’ grapte het oudje.

‘Vier dozen. Ik hoop dat de oogst goed gelukt is.’

‘Een xantippe mag je nooit teleurstellen,’ zei de boer raadselachtig.

De generaal ontbrak het aan een weerwoord op dergelijk koeterwaals, dus in respons hield hij zijn gezicht strak in de plooi.

Onder het toeziend oog van de oude boer nam de generaal vervolgens vier dozen van de slome boerenknecht in ontvangst en zette ze op de achterbak van zijn ruime stationwagen.

‘Tot uw dienst, veldheer,’ sprak de boer, en de generaal meende er een schimpscheut in te verstaan.

‘Adieu,’ groette de generaal in zijn routinematige plechtstatigheid.

Generaal Zarkoun genoot van de terugweg, die leidde tussen olijfwilgen en gigantische gele vlaktes van mosterdzaadbloemen. Enkele toefjes wolk bevolkten de hemel. De generaal was content. Maar ongeveer een kilometer na het passeren van de dam ontsproot plots een ernstige zorg. Het was of hij getroffen werd door een duistere paniek, een gedachte die zich had opgeblazen en in grootte was toegenomen in de krappe ruimte tussen zijn membranen. Terwijl zijn auto moeiteloos over het asfalt gleed, langs de heuvels waarop de gele mosterdplant zo weldadig bloeide dat de wereld een gele nevel werd, zwol de angstige veronderstelling die had postgevat aan tot rampspoed. Zelfs zijn vrees tijdens operatie Rammeras, dertig jaar geleden, als onderofficier, evenaarde dit gevoel van wanhoop niet. Het kwam neer op het volgende: de generaal

concludeerde dat de boer er een beetje bleek bij had gestaan. Was er ook niet een rochel die door-klonk in zijn stem? Had de boer vorig jaar ook al zo krom gelopen? De manier waarop de boer over zijn land staarde, met een onpeilbare blik; was dat niet een teken van een naderend einde? Als de boer kwam te overlijden, dan moest de generaal met zijn opvolger zakendoen. Dat zou een fiasco worden. De generaal wist dat de overdracht van een functie opperste aandacht, ijver en discipline vergde. In zijn carrière had hij vaak genoeg gezien hoe halfbakken transmissies catastrofale gevolgen hadden. De generaal was er zeker van dat met het overlijden van de boer het recept zou verdwijnen. Het was een ondergang in de maak. Uit pure spanning strekte hij zijn klamme hand zodanig in zijn slanke handschoen dat de stiknaad op de rug ervan scheurde. Zijn zicht begon wazig te worden.

Bij thuiskomst was de generaal compleet over zijn toeren. Zonder zijn dozen mee binnenshuis te nemen, ramde hij de sleutels in het slot van zijn voordeur. Met zijn geforceerde bewegingen weigerde het slot toegang, zodat hij moest frunniken totdat hij een klik hoorde. De generaal snelde naar binnen en wierp zich op zijn knieën voor het altaar van Onze-Lieve-Vrouwe-Onbevlekt-Ontvangen. Het was een altaartje waar hij wekelijks frisse anemoontjes bijzette. Met dichtgeknepen ogen bad hij toegewijd, zijn handen in elkaar geklemd. Onder zijn beden deinde hij zelfs een beetje op en neer. De generaal besloot om zijn verzoek voor te leggen

aan het adres van elke patroonheilige die hij kon bedenken.

‘O, zalige Wulfram,’ prevelde hij aan de patroonheilige van Abbeville, die slechts zelden een gebed aan zich gewijd wist. Nadat de generaal een sint had aanbeden waarvan hij niet zeker wist of deze daadwerkelijk tot de christelijke canon behoorde – zowat elke Latijnse naam beschikte over een heilige, maar van Leif wist hij het niet zeker – sloot hij af met vijf kruisjes. Elk geslagen kruis voor het behoud van de frambozenboer. De generaal plofte neer op zijn witte sofa om te bekomen van zijn uitputtende gebeden.

Na een kwartier stond hij weer op. Zijn knieën brandden en zijn voeten kraakten bij het opstaan, maar het ritueel had hem gerustgesteld. Hij keerde terug naar zijn auto, die scheef geparkeerd stond in de ruime straat. Hij vatte de dozen confituur en begaf zich terug naar binnen. Zijn hart was tot rust gekomen op het moment dat hij de keuken betrad. Ergens in de onderlagen van zijn lijf smeulde zelfs iets wat hij als opgetogenheid herkende. Hij zette de dozen zorgvuldig op de keukentafel. De Voorzienigheid zou over zijn lot waken. Generaal Zarkoun voelde zich verkwikt, zwaaide zelfs door het raam naar de barse buurvrouw die de stoep aanveegde. Maar zijn hervonden behagen miste een deelgenoot, aan wie hij graag de nieuwe voorraad wilde tonen.

‘Armand! Waar?’ riep de generaal.

Maar er klonk geen geritsel meer.

NIET HUILEN

HIELKE MARIEN VAN DUUREN

Ik had mezelf voorgenomen om bij de begrafenis van mijn oma niet te huilen. Dat was mijn belangrijkste doel die dag.

Ik had geen pak aangetrokken. Wel had ik met tegenzin een chino met zwarte lakschoenen aangetrokken. Maar mijn donkerblauwe polo zat goed om mijn welgevormde bovenlijf. Mijn haar zat zoals ik het liefste heb: bijna kaal aan de zij- en achterkant en bovenop een strakke mat om de boel af te dekken.

Als ik denk aan mezelf die dag, dan zie ik de meest afgetrainde man van het hele gezelschap voor me. En hoewel ik misschien niet de langste was, torende ik wel boven de meeste mensen uit. Iedereen die me bij de condoleance een stevige hand gaf, gaf ik een nog stevigere hand terug. Mijn vroegere buurman, die op hoog niveau geïudood zou hebben, kneep ik zo hard in zijn hand dat hij rood aanliep. Hij probeerde terug te knijpen, maar ik trok aan zijn arm, waardoor hij bijna zijn evenwicht verloor. Hij liep met ingehouden woede weg.

Een andere overwinning was dat ik tijdens de hele dienst strak voor me uit had gekeken. Ik had de dominee niet aangekeken tijdens zijn verhaal.

En ook de andere sprekers keek ik niet aan. Ik keek recht voor me uit naar de kist. Niet naar de foto op de kist, of de bloemstukken, maar naar een van de handvaten. Ook toen mijn moeder een verhaal vertelde over mij en oma tijdens een familiedag, een van mijn mooiste herinneringen aan haar, keek ik niet op of om. Tijdens het hele verhaal heb ik niet eens geknipperd.

Voordat we de kist moesten binnendragen, kreeg ik aan de stok met mijn twee neven en hun moeder, mijn tante. Zij wilden de kist met mij aan de rechterkant dragen, zodat we met drie volwassen mannen aan één kant van de kist zouden staan. Maar ik wilde het alleen dragen. De suggestie dat ik dat niet zou kunnen, omdat zij aan mijn kant meedroegen, vond ik onverteerbaar. Ik zei dat ze maar achter mij en de kist moesten lopen.

Tante was ziedend. Er ontstond een hele discussie net voordat de dienst begon, waarbij tante schreeuwde en ik haar uitschold. Ik denk dat ze uiteindelijk inbonden omdat ze bang waren dat ik anders, voor het oog van iedereen, een scène zou maken tijdens de dienst. Ik kan niet ontkennen dat ik dat ook zeker heb overwogen. Maar gelukkig mocht ik de kist alleen dragen.

Mijn moeder, haar broer en mijn broertje liepen aan de andere kant van de kist. Het voelde zo goed dat, terwijl we de zaal in liepen met de kist, zij het zichtbaar moeilijk hadden om de kist te houden, en ik zonder een spier te vertrekken de kist zo naar de katafalk bracht. Iedereen kon het

zien en iedereen heeft het onthouden.

Na de dienst, in de aula, kwam niemand bij me. Ik denk omdat ik niet gehuild had. Daardoor wisten de mensen dat ik niet getroost hoefde te worden. De familie stond een eindje verderop van mij. Ik zie nog goed voor me hoe mijn moeder een vriendin van haar in de armen vloog. Door het verdriet bewoog ze anders dan normaal; veel schokkeriger en onrustiger. Het gouden kettinkje aan haar pols klingelde de hele tijd door haar onstuimige bewegingen. Het stoorde me behoorlijk.

Mijn broertje zat stilletjes op een stoel, tussen de andere familieleden in die door Jan en alleman hevig en invoelend getroost werden, voor zich uit te staren. Toen mijn oom echter een hand op zijn schouder legde, barstte hij in tranen uit. Hij bewoog net zo schokkerig en ongecontroleerd als mijn moeder. Op dat moment vond ik het een ongemakkelijk idee dat we familie waren. Ik besloot dat ik hem vanaf nu 'zusje' zou noemen.

Aan het einde van de middag zijn we met de hele familie naar een restaurant aan een meer gegaan, waar mijn oma altijd graag kwam. Mijn moeder vertelde dat ze hier mijn opa had ontmoet tijdens een dansfeest. Ik had plaatsgenomen aan het hoofd van de tafel. En terwijl de anekdotes en herinneringen over de tafel vlogen, hield ik iedereen nauwlettend in de gaten. Ik hield bij wie huilde en wie lachte. Huilen telde zwaarder dan lachen: huilen was drie strafpunten, lachen één.

Aan het einde van de avond had mijn moeder de

meeste strafpunten. Ik stond bovenaan met geen strafpunten.

Rond een uur of tien droop iedereen af. Ik tracteerde mezelf op de duurste fles champagne die ze hadden en liet deze serveren in een emmer met ijs. Het meisje van de bediening zei dat de keuken eigenlijk dicht was en ze dus geen oesters meer konden serveren, maar ik wist haar over te halen toen ik vertelde dat mijn oma net overleden was en dat dit de dag van de begrafenis was. Ze kwam met een hele bak oesters en zei dat ik zo lang mocht blijven als ik nodig had.

Om elf uur was het restaurant leeg. Ik geloof dat zelfs al een deel van het personeel naar huis was gegaan. Het meisje van de bediening kwam bij me staan. Ze had een glas rode wijn in haar handen en vroeg of ze bij me mocht komen zitten. Haar ogen hadden een bepaalde schittering, alsof er sterretjes in haar ogen zaten. Ik kon niet weigeren.

Ze was ietwat tenger, te tenger naar mijn smaak, en haar haar was wel erg kort en wild voor een vrouw. Maar ik vond haar gezicht mooi, perfect bijna, en ik wilde haar langer kunnen bestuderen om erachter te komen wat ik lelijk aan haar zou kunnen vinden.

‘Hoe voel je je?’ vroeg ze me op zo’n tedere manier dat ik het gespeeld vond.

‘Prima,’ zei ik. Mijn ogen vielen op haar frêle, bleke armen, waar moedervlekjes rijkelijk aanwezig waren.

‘Toen mijn oma overleed, heb ik me maanden-

lang heel alleen gevoeld. Het was net alsof er een deel van mij met haar was overleden. Ik mis dat deel nog steeds en ik denk dat ik niet zozeer om mijn oma rouwde, maar eigenlijk om mezelf.'

'Ik geloof niet in die spirituele shit,' zei ik.

'Vind je dit al spiritueel?' vroeg ze duidelijk geamuseerd.

Ik voelde me dom, want ik had eigenlijk geen idee wat ik met spiritueel bedoelde.

'Ja. Hoe kan een deel doodgaan van jou, terwijl je hier nog zit, met je armen, je benen, alle delen aan je vast?'

'Je bent lekker nuchter in ieder geval. Maar wat vind je spiritueel aan verdriet?'

'Volgende vraag graag.' Ik pakte mijn telefoon en zette met maximaal volume formule 1-filmpjes op. Maar gek genoeg bleef ze bij me zitten. Ze streek door haar haar, leunde met haar kleine kin op haar hand, alsof ze geduldig wachtte tot ik weer aandacht voor haar had.

'Wat doe je?' vroeg ik ongeduldig.

'Volgens mij kun je wel wat gezelschap gebruiken.'

Ik speurde haar gezicht af op oneffenheden, op een te grote of kleine neus, een dikke bovenlip, een pukkel. Maar ik vond niets. Ze was echt heel erg mooi.

'Ik ben Alma,' zei ze.

'Jelke,' zei ik.

Ze zei dat ze het een grappige naam vond en ik geloof dat ik een beetje moest blozen.

Ik zette weer formule 1-filmpjes op, maar in mijn ooghoek zag ik dat ze steeds dichterbij kwam zitten, totdat ik haar uiteindelijk kon ruiken.

Ze rook heel anders dan de meeste meisjes waar ik mee was geweest. Minder zoet, minder sterk. Even wist ik niet of ik het vond stinken of dat ik het juist lekker vond ruiken. Maar na een minuut, toen ik gewend was aan haar geur, wilde ik niets anders meer ruiken.

Ze begon over mijn arm te strelen. Ik was nog nooit zo zacht gestreeld.

‘Wil je voelen?’ vroeg ik. Ik spande mijn biceps en trok de mouw van mijn T-shirt wat omhoog.

Ze lachte. ‘Volgens mij moet jij die spierballen van je juist wat ontspannen.’ Ze legde haar hand op mijn buik. Ik voelde me heel week worden in mijn maag, alsof er daar een ballonnetje leegliep. Mijn spieren werden slap, en ik voelde me diep wegzakken in de stoel. Haar aanrakingen waren heel bijzonder. Ze kuste me op mijn wang.

‘Je mag jezelf best even laten gaan,’ fluisterde ze in mijn oor.

Ik probeerde nog mijn buik aan te spannen, maar het lukte niet. En voor ik het wist, gebeurde het. Er kwam een traan op. Ik probeerde deze subtiel aan mijn schouder af te vegen, zodat ze niets door zou hebben. Maar het bleef niet bij die traan. Er kwam nog een, en nog een die op haar arm viel.

‘Huil je nou?’

Ik snelde naar buiten en stapte in mijn auto. Door mijn trillende handen kreeg ik de sleu-

tel amper in het contact. Toen de auto eindelijk startte, reed ik de snelweg op en ging domweg rijden. Ik liet kilometers asfalt achter me, net zolang tot ik mezelf niet meer voelde.

GEOGRAFIE VAN HET AFFECT

JANNEKE VOLKERINK

Waar moest ik de plek op de kaart markeren waar ik me bevond toen de stroom uitviel? We hadden het niet eens gemerkt. Miguel, Maria, Sergio en ik liepen op dat moment terug van de waterval van Ézaro naar de parkeerplaats en keken uit over de Atlantische Oceaan. De kaap van Finisterre, waar we gisteren de zon hadden zien ondergaan, was nog zichtbaar vanaf hier. Het water stortte zich links van ons naar beneden, geremd door de rotsblokken die in de rivier lagen. Mijn telefoon trilde. Pieter appte me iets over de hockeytraining van de tweeling. Ik voelde de koude schaduw van een leven dat lichtjaren van mij verwijderd was; een A+++-nieuwbouwwilla in de wijk Klein Zonneveld, met een interieur dat van iedereen had kunnen zijn; de jongens die we met de bakfiets naar school brachten, hoewel ze groot genoeg waren om zelf te fietsen, maar dit ging nu eenmaal sneller; de stress rondom de afwikkeling van mijn moeders erfenis; Pieter met zijn apneumasker op de logeerkamer sinds afgelopen winter. Ik zette mijn telefoon op stil en keek naar de horizon. De lucht was van het helderste blauw. Misschien kwam het door het landschap dat de tijd hier niet verstreek. Er was de ruige kustlijn,

het eeuwig voortdurende aantrekken en afstoten van het water, het geduld van de rotsen, het geluid van de brekende golven dat me wiegde in de armen van de zee. Er was Miguel, die op me wachtte bij de auto. Ik ging zitten op de bijrijdersplaats, alsof het mijn vaste plek was en niet die van zijn vrouw. Het wegvallen van het netwerk gebeurde vermoedelijk enkele minuten later. Het ontging ons.

Ik was teruggegaan naar Finisterre voor mijn onderzoek naar de literaire geografie van de regio. Er zijn nogal wat boeken waarin het eindpunt van de camino een plaats heeft gekregen. Welke gevoelens horen bij deze plek, waar pelgrims het nulpunt van hun reis bereiken? Als ik een legenda voor mijn eigen gevoelens zou moeten maken op mijn trip van Santiago naar Finisterre en weer terug, zou verwarring er zeker een plaats in krijgen. Verwarring, verlangen, angst.

Het berichtje naar Miguel was een impuls geweest. *Ik ben in de buurt. Zullen we afspreken?* Pas daarna kwam de twijfel. Misschien was er na achttien jaar geen enkele connectie meer, zouden er ongemakkelijke stiltes vallen. Maar hij antwoordde enthousiast dat ik welkom was en dat onze oud-huisgenoten Maria en Sergio het vast ook geweldig zouden vinden om 'de Amsterdamse "Erasmus"' weer te zien. Miguel verheugde zich erop om me voor te stellen aan zijn vrouw. Ik kon mijn intrek nemen in de slaapkamer van hun oudste dochter, die een weekendje weg was. We zouden een miniroadtour kunnen maken langs de

mooiste plekken van de Galicische kust.

Beter om de stroomstoring in te tekenen in Muros, waar we de QR-code op het terras niet meer konden scannen en het langzaam tot ons doordrong dat we waren afgesneden van ons eigen tijdperk. Ik zal er een bliksemschicht bij plaatsen. Om een paniekaanval van Maria de kop in te drukken, was Sergio opgestaan om met zijn zus een stuk over het strand te lopen. Miguel en ik bleven zitten. Voor het eerst met z'n tweeën.

Al mijn zintuigen stonden plotseling op scherp in dit gat in de tijd. Miguels ogen zogen me in een toestand van hyperfocus. Samen met de rimpeltjes in zijn gebruinde gezicht vertelden ze me over alles wat we de afgelopen dagen niet hadden uitgesproken. Ik las het daarna ook in de toon van zijn stem toen hij me vroeg of ik gelukkig was. Ik voelde het in de enige spanning die er in dit land nog stroomde: die tussen onze lichamen, waarin de herinneringen aan elkaar razendsnel ontwaakten als bloeiende azalea's in een timelapse. Buiten de zonnebrillen op sterkte, de huwelijken die we sloten, de kinderen die we op de wereld zetten, ergens ver weg van dit moment, was er niets veranderd. Er was alleen de kortsluiting van dit heden, deze seconden waarin onze harten in hetzelfde ritme sloegen. Totdat Maria en Sergio weer aanschoven aan onze tafel, zich niet bewust van de poort van verlangen die zojuist was geopend op dit plein. Waar was jij toen de stroom uitviel? Een hartje naast de bliksem.

Normaal gesproken wordt de netspanning bij

een disbalans aangevuld vanuit andere netwerken. Spanje had te weinig verbindingen met het stroomnetwerk van andere landen om de balans te kunnen herstellen. Er kwam een kettingreactie op gang, een cascade, zoals de watervallen van Ézaro. Er was geen houden meer aan. De broze connecties met mijn leven buiten deze tijd konden evenmin opvangen wat er gebeurde toen alle spanning wegviel, daar op het terras in Muros, met een bord vol gegrilde langoustines voor ons die we alleen nog met contant geld konden afrekenen. We waren met een smak beland in een tijd van papier en vuur. Ineens kon ik begrijpen hoe de vuurtoren waar we op uitkeken vroeger een fakkel was geweest.

Je denkt dat het stil is. Totdat je voelt hoe je in een vacuüm valt als de ruis stopt waarvan je je niet bewust was. Dit is stilte. Werkelijke stilte. Je denkt dat je gelukkig bent. Totdat je oog in oog staat met een verleden waarvan je dacht dat er geen herinnering aan bestond. Alles in je wordt wakker. De wereld valt stil. Er is geen bereik. Geen andere connectie dan die met de donkere ogen van de man tegenover je. Je lichaam weet het zich nog haarfijn te herinneren.

We boden uit alle macht weerstand door de feloranje schaaldieren op te eten, in de auto te stappen, eenmaal in Santiago water te kopen, kaarsen voor in mijn hotelkamer, met Maria en Sergio te babbelen over het wegvallen van de elektriciteit en alle mogelijke gevolgen die het kon hebben voor mensen die aan de zuurstof lagen, die kruis-

punten overstaken zonder verkeerslichten, die in de lucht hingen zonder contact met de luchtverkeersleiding. Het konden de Russen zijn. Of een technisch probleem waarvoor het land zich volgens Sergio diep zou moeten schamen. Het knetterde in mijn hoofd. Het zoemde en het siste. *Ben je gelukkig?*

Toen het licht vanochtend plotseling terugkeerde, was het alsof ik ontwaakte uit een droom. De dag van gisteren bestond uit onwerkelijke flarden van een stroomtocht naar voedsel en lucifers in een compleet verduisterde stad, van gedempte stemmen in de straten van mensen zonder bereik, van korte aanrakingen, van de dreiging die uitging van de gesloten rolluiken in Rúa do Franco, van de rode wijn die we nog net voor ze het café slooten konden bestellen en die we uit plastic bekere dronken op de trappen van Plaza da Quintana om de spanning weg te spoelen. Ik opende de luiken en Santiago sloeg me vol in mijn gezicht.

Wij zijn van sterrenstof gemaakt. De atomen in ons lichaam zijn afkomstig uit het heelal, het product van kernfusies in sterren. Daarom stroomt er ook elektriciteit door onze lichamen. Haaien schijnen die van grote afstand te kunnen waarnemen. In het sterrenveld van Santiago lag ik te trillen in mijn bed. Ik lag zo kalm mogelijk onder het laken, maar de jonge haaien langs de kaap van Finisterre zouden mijn magnetische veld met gemak kunnen oppikken. Ik hield mijn adem in, maar wist dat ik verloren was.

De receptioniste van hotel Costa Vella had me gisteravond bij het inchecken gewaarschuwd dat je bij het terugkeren van de stroom niet direct apparaten moest inpluggen. Ze zouden kunnen ontvlammen door een te sterke spanning. Miguel had mijn hand vastgepakt en er zachtjes in geknepen. Ik glimlachte. Zo ging het spelletje vroeger ook op school. We stonden met z'n allen in een kring en hielden elkaars handen vast. Eén leerling speelde de batterij en één leerling was het lampje. De rest gaf de elektriciteit door met een zacht kneepje in de hand. Herinneringen. Zo werken ze. Ze spelen verstoppertje in de hoekjes van je brein. Ze vallen in slaap als ze niet worden gevonden. Gisteren scheen er fel licht op de vergeten verstoppelken van het jaar 2007.

Zonder me uit te kleden was ik vannacht in slaap gevallen, opgelucht en tegelijkertijd ziek van spijt. De weerstand in de stroomkring was sterk genoeg geweest. Er was weer licht. Het vliegverkeer was weer hervat. Ik tekende rode bolletjes op de kaart op alle plaatsen die we hadden aangedaan en trok er met een zwarte stift kruisjes doorheen. Ik koesterde de gedachte dat wij het waren geweest, het epicentrum van de grootste stroomstoring van de afgelopen decennia. En dat we eigenhandig de balans weer hadden hersteld. De golven spoelden af en aan in een oneindig ritme, er was lucht, er was licht, er was niets, geen tijd verstreken.

CHUCKY, KAMPIOEN

JESSE KUIPER

Wat Chucky miste aan massa maakte hij meer dan goed door gewoon de gemeenste te zijn, normaal gesproken. Het was geen lang gevecht geweest, maar wel té lang. Ik zou moeten rouwen, huilen misschien? Herinneringen ophalen, met mijn vrienden, over al die keren dat Chucky echt zó typisch Chucky was? Maar we hebben het niet over zijn leven. We hebben het over zijn dood, en we hebben het over onszelf.

‘We stonden erbij en keken ernaar,’ zegt Bolle, ‘t hoofd in de handen, hij plakt de bloedspeeters die aan zijn palmen kleven op zijn wangen.

‘Meer was nooit nodig,’ zeg ik. ‘Chucky won altijd.’

Luis snuift, op zijn gezicht geen smet, is het type dat op afstand blijft, heeft er de maag niet voor. Wat hem er nooit van weerhoudt precies te weten waar het is misgegaan en wiens schuld dat was. En wiens zeker niet.

‘Hoe vaak heb ik het niet gezegd? Dat het er één te veel was?’

Het broeit in de keet. De zomerregen lekt door het dak, glijdt het golfplaten plafond af, drupt op de aangestampde aarde waar Chucky het meeste

van zijn tijd doorbracht, trainen, trainen, trainen. En altijd was ik erbij. Ik, niet zij. Met zijn bloed nog warm aan onze handen durven ze het niet uit te spreken, maar ze verwijten het me, ze hebben het gore lef. Een voor de hand liggend doelwit. De kleinste van de groep. Op de achtergrond. Daarom bewonderde ik Chucky zo. Hij was voor niemand bang, versloeg groter en sterker op karakter. Na het gevecht heb ik zijn lichaam meegenomen en gewassen, en ik zweer het: gehavend als hij daar lag, zag je nog hoe trots hij was. Weliswaar geen winnaar meer, maar een vechter. Een kampioen.

Ik ging met hem naar de arena vanochtend. Het hoosde; het onverharde weggetje stond vol plassen en het was benauwd. Chucky kwam even gemakkelijk door de weging als altijd. Een ochtend als alle andere, een ochtend die paste bij een dag van winnen. Luis drukte handen in de galerij, Bolle leende geld aan lui die niets hadden maar wel wilden wedden. Dat klinkt misschien gek, maar bekijk het zo: een zekerheidje laten schieten is des te erger als je arm bent. En Chucky won altijd.

Toen het signaal van de scheids klonk kwam het zootje als een golf de galerijen af, duwend trek-kend zuipend zwetend voor een goeie plek rond de kuil, een stomende, wasemende massa lijven die tussen de schietgebedjes door frommelige bankbiljetten naar elkaars hoofden gooiden, de laatste weddenschappen. In het middelpunt van dat alles, in het oog van de maalstroom: Chucky, kleine

Chucky, trots als een pauw, de rust zelve, neemt zijn tegenstander in zich op; ze omcirkelen elkaar, steeds dichterbij, maken zich groot, klaar voor de aanval.

‘Het laatste dat ik zag, was dat Chucky ’m raakte,’ zegt Bolle.

Ik onderdruk bitter een lach. Die vetzak zag helemaal niets. Ja, een werveling. Wilde uithalen waar met het blote oog niets uit is op te maken. Rond de kuil ben je machteloos. Je vloekt, je schreeuwt met de massa. Omdat je verliest, of wint, of omdat het ’s zomers zo verstikkend warm is in de arena dat je niet kunt nadenken, je wordt gereduceerd tot basale impulsen. Zelfs met alle deuren open hap je naar adem zonder die te vinden, alleen het dampen van de man naast je en de metalige smeren bloed in de kuil. Zie dan maar iets anders te bedenken dan in het wilde weg met bedragen smijten die je je niet kunt veroorloven. De mogelijkheid dat je verliest doet er niet toe, zolang je wint.

Daarom schreeuwt de massa als één man, ongeacht de uitkomst. Niemand ziet wat er mist en wie raakt. In die momenten is alles waar en onwaar tegelijk, je wint én verliest. Al je dromen projecteer je op het zalige nog-onbesliste: het bloed is van hen, het geld is van jou. Je kan die nieuwe tv-schotel kopen, je schulden afbetalen, je gezin overladen met cadeaus. Koning voor een dag. Tot het stof neerdaalt en je je dromen stuiptrekkend in de kuil ziet liggen.

Daar moet iemand de schuld van krijgen. Chucky

won altijd, maar vandaag niet. En daardoor heb jij, ja jij, verloren. Een beetje gokker geeft het universum dan de schuld, of Onze-Lieve-Heer, desnoods een noodlottige misstap van een verre voorouder die nu eindelijk wordt afbetaald. Maar de minder ervaren verliezers zoeken aardseaders.

‘En jij dan,’ verwijt Luis me. ‘Jij trainde dagelijks met hem, dan heb je het toch door als hij het moeilijk heeft?’

Chucky was uitgeput, dat zag ik heus wel, ik kende hem zijn hele leven. De laatste weken kwam hij na het trainen bij me en viel dan in mijn armen in slaap. Luis zei dat hij langzaam werd, dat hij te hard werkte, rust nodig had. Ze hadden hem willen terugtrekken, er kwamen nog genoeg gevechten, zeiden ze. Ik weigerde. Hoe erg ze me ook onder druk zetten, ik bleef in Chucky geloven. Zijn hele leven had men hem onderschat.

Hoe vaak heb ik niet trots zijn foto's laten zien? Aan mijn ooms, die nooit iets van mij aannemen en hem weglachten, totdat hij zoveel begon te winnen dat ze me iedere familiebarbecue fluisterend vroegen wanneer het volgende gevecht was. Aan de meisjes in het dorp, die uit goed fatsoen geen interesse hadden, maar mistige ogen kregen als ik vertelde over zijn karakter, hoe dapper hij was, en dan fluisterend vroegen wanneer het volgende gevecht was. Aan toeristen op doorreis, die ongelovig hun hoofd schudden, nerveus lachten dat wij hier barbaren zijn, en dan fluisterend vroegen wanneer het volgende gevecht was.

Had ik beter moeten opletten? Proberen door de werveling te turen om Chucky te zien, had ik hem dan woordeloos om hulp zien smeken? Had ik kunnen, moeten, ingrijpen, de scheids belagen, de handdoek gooien?

Ik weet hoe zwaar verwachtingen wegen. Chucky was kampioen van het dorp tegen wil en dank. En zelfs met die steen om zijn nek hield hij het hoofd omhoog, tot het allerlaatst. Mijn vrienden met hun verwijten hebben geen idee wie hij was, niet écht. Ze kenden zijn zachte kant niet, zijn verlangen naar genegenheid, de meest intieme details van zijn lijf, dat ik nog geen uur geleden, hij was nog warm, hierbuiten heb begraven. Ze trekken hun neus op als ze de keet naderen waar hij woonde, waar hij rust; voelen geen gemis als een messteek bij het ruiken van zijn geur. Nog minder begrijpen ze het aanzien dat Chucky een gevecht bracht wanneer hij de kuil in stapte, niet onder de indruk van de schreeuwende mensen, het dwarrelende briefgeld, het hopen en dromen van een heel dorp; een dorp dat hij elke zondagmiddag in hogere vervoering bracht dan de kerkdienst die het voorafgaand ongeduldig schuifelend uitzat, een collectief aftellen naar de laatste amen, waarna ze hem eindelijk weer zouden mogen zien vechten.

‘Welke kleur had zijn kraag?’ vraag ik, bozer dan ik verwacht had.

Mijn vrienden kijken onbegrijpend.

‘Jullie wisten zo goed wat hij nodig had. Jullie kenden hem zo goed. Welke kleur had zijn kraag?’

Ze hebben geen idee, ik zie het, en ze schamen zich niet eens. Zo snel als het kwam wijkt mijn woede weer. Verdriet, minder scherp dan eerst, maar verstikkender, valt als een wade over me heen.

‘Wit,’ fluister ik. ‘Niet schitterend, maagdelijk of romig. Groezelig wit. Vaal. Met oneven happen grijs en bij zijn poten bruin en zwart en rood. Scharrelend in de berm zou je hem geen tweede blik gunnen. Gewoon een haan, niet eens een mooie. Maar in de kuil, als hij zijn tegenstander in de ogen keek, zette hij zijn nekveren op. Dan kwam er een groen tevoorschijn, zo diep dat het zwart leek, en iriserend. Net pauwenveren waren het, glinsterend als een zeepbel of een ijle regenboog.’

Werveling, een flitsend lemmet. Voor ik iets kon zien, stond Bolle al in de kuil. Hij pakte Chucky bij zijn staartveren en deed hem in een zak, die hij in m’n handen duwde. Verdwaasd bracht ik hem thuis. Het regende niet meer, maar de zak was nat en lekte bloed. Ik waste het zo goed als het ging uit zijn veren. Op het erfje voor de keet groef ik zijn graf, een paar meter van waar hij ter wereld was gekomen, zorgvuldig, diep genoeg dat de honden niet met hem aan de haal konden.

Liggend in zijn graf was hij kleiner dan ooit, leeggelopen; een snee langs zijn hals had de slagader geopend. Alles wat over was van een leven lang winnen, tot aan het laatste gevecht, eentje te veel. Maar om eerlijk te zijn: zelfs als ik het had gekund,

had ik niet ingegrepen. Ik was het aan Chucky verplicht om in hem te geloven tot het eind, hem te blijven zien zoals hij was: een vechter. Een kampioen. En ik wist ik dat hij het niet anders gewild had.

GEBRUIKSSPOREN

JUSTINE VAN STICHEL

I

In de eerste plaats probeerde ik het kraken, tikken en bonzen te negeren. Wanneer ik het schuifelen hoorde in de hoeken, dwong ik mezelf de andere richting uit te kijken. Elk huis maakt tenslotte geluid; als ik een stil huis had gewild, had ik beter in nieuwbouw kunnen wonen.

Ik woon in het huis van mijn grootmoeder. Toen zij jaren geleden naar een rusthuis vertrok en vervolgens stilletjes stierf, werd er gesproken over verkoop. Maar discussies over verkavelingen en verantwoordelijkheden vertakten zich naar erfiskwesties en jeugdtrauma's. Na verloop van tijd durfde niemand er nog over te beginnen. Het huis bleef lang onbewoond; de ramen werden dof van het stof en de hagen groeiden uit hun vorm.

Hoewel ik al lang op de leeftijd was waarop mijn jongere zelf dacht het allemaal voor elkaar te hebben, bevond ik me wederom op een kruispunt vol doodlopende wegen. Omdat ik alleen was en nauwelijks spaargeld had, besloot ik in het huis van mijn grootmoeder te gaan wonen. Niemand van de familie had er bezwaar tegen dat ik er voorlo-

pig in trok om af en toe de verwarming aan te zetten zodat de leidingen niet zouden springen.

Bij mijn intrek deed ik mijn best om in het huis te wonen zoals mijn grootmoeder. Ik knipte de hagen in ovalen en veegde de deurmat elke dag. Op lentedagen zat ik in de veranda, op winterdagen voor de gaskachel. Ik hoopte dat het huis niet zou merken dat ik mijn grootmoeder niet was.

Zolang het huis bestond, had zij er gewoond. Het was gebouwd door mijn grootvader, die in de weekenden en in de avonden de vloeren ging lijmen en asbestplaten onder het dak legde. Mijn grootmoeder kwam regelmatig met de fiets, de ene dochter op het stuur, de andere op de bagagedrager, vanuit het huurhuis op bezoek en bracht dan boterhammen en koffie. De foto's van mijn moeder naast de betonmixer en haar zus onder de stellingen waar mijn grootvader op glimlacht, liggen nu vergeeld in een fotoboek in de kasten van het huis.

In de jaren die volgden, woonden er verschillende mensen. Ze kwamen en gingen, maar te midden van al die beweging bleef mijn grootmoeder zitten in haar zetel in de veranda. Mijn moeder en haar zus groeiden er op. Een broer van mijn opa met een onbenoemd alcoholprobleem woonde er tijdens hun jeugd nadat zijn vrouw hem had buitengezet, maar hij vertrok weer na vier maanden. Later trouwden eerst mijn moeder en dan mijn tante; ze vertrokken beiden en kwamen beiden weer terug. Hun verbrokkelde huwelijken jaagden

hen naar hun oude kinderkamers. Na een tijdje uithuilen op hun kinderbed trokken ze hun volwassen levens weer aan: mijn moeder koos voor de status quo bij mijn vader, mijn tante kocht alleen een appartement in het dorp.

Op mijn vijftiende woonde ik er zelf een zomer. Net als mijn oudoom mocht ik in het huis herstellen, in mijn geval van een hardnekkige zelfhaat die ik die periode op mijn moeder uitwerkte. Iedere ochtend stond ik met mijn grootouders op. Ik zag hoe ze het brood en de confituur klaarzetten en koffie uit een thermos schonken. We aten in stilte en zetten ons bord daarna weer op het aanrecht om er 's avonds opnieuw van te eten. Daarna begonnen mijn grootmoeder en ik aan het huishouden. Met dezelfde vod die al dagen aan de kraan hing, nam ze de tafels af. Ze schilde aardappelen, stofzuigde het tapijt en veegde de veranda. Om elf uur was er een tweede koffie en daarna moest ik het vlees bakken in de stal om de stank uit huis te houden. Vanuit het stalraam zag ik hoe mijn opa de kippenhokken kuiste en zijn moestuin verzorgde. Mijn grootvader en grootmoeder hadden elk hun eigen domein en ontmoetten elkaar enkel tijdens de maaltijden of 's avonds voor de aflevering van *Thuis*.

Lang voordat mijn grootmoeder echt oud was, stierf mijn grootvader. Plotseling en met een schreeuw. Vanaf toen deed een tuinman de tuin en dronk zij haar koffie van elf uur alleen. In haar laatste jaren kreeg ze een hardnekkige gast die maar

niet wilde vertrekken: de eenzaamheid. Hoewel ze zich met haar laatste krachten aan het huis vastklampte, sloten de muren haar steeds verder in tot ze volledig opgeslokt werd.

Ik had verwacht dat het huis mij nog zou herkennen van die zomer dat ik er gewoond had, weliswaar veel jonger, met een minder gave huid en strakkere kleren.

Vanaf het moment dat ik het huis binnenkwam, voelde ik dat het mij daar niet wilde. Ik bewaarde mijn ontbijtbordjes voor het avondeten en gebruikte de vod vol bacteriën om alles schoon te houden. Maar het huis duldde geen nieuwe bewoner, zelfs niet een die op mijn grootmoeder leek. Het had gerouwd om haar, zijn trouwste verzorger, en was nu gehecht geraakt aan de leegte. Het was klaar voor zijn verval.

Mijn 'voorlopige' verblijf werd een verblijf van jaren. Bij gebrek aan perspectief nestelde ik me in een gebouw dat me afstootte, tot ik zo diep in het weefsel van de muren was weggezakt dat ik niet meer weg kon. Er was geen geld voor onderhoud. Wanneer het dak lekte, zette ik emmers neer. Wanneer de deuren klemden, liet ik ze openstaan. Wanneer de muren scheurden, schoof ik er een kast voor.

Het huis zakte langzaam door zijn fundamenteën en het gaf er niets om dat ik er nog woonde.

Ik raakte gewend aan de geluiden van het huis: het gekraak, gepiep, de zingende leidingen, het geschuifel in de hoeken en spleten. Het was het tempo waarop het ademde. Mijn hersenen filterden het weg als achtergrondmuziek, waarop ik mijn dagelijkse dans door het huis slofte.

Op een dag veranderde het geluid van het kragen. Het viel me nauwelijks op. Ik wilde gaan kijken wat het was, maar raakte onderweg verdwaald in mijn gedachten; eenmaal in de gang wist ik niet meer wat ik zocht. Ik kan niet zeggen wanneer het begon. Zoals het gezoem van de koelkast dat je na verloop van tijd niet meer hoort, tot het genadeloos tegen je trommelvliezen slaat omdat de ventilatoren verstopt zijn. Zo werd ik wakker in een huis wiens gerammel en geratel zich met zo'n geweld aan me opdrong dat ik het in mijn fundamenten voelde trillen. Het schokte door mijn slaap en deed de kozijnen trillen. Het leek op huilen, op spasmen die de balken deden verschuiven. Er was iets veranderd in de manier waarop we naast elkaar, in elkaar leefden.

Het maakte me ziek.

Vanuit de verstopte afvoerpijp, waar etensresten op elkaar gestapeld lagen in verschillende gradaties van verrotting, verspreidde zich een geur die me deed kokhalzen. Het tochtte uit elke kier en spleet van het huis en vermengde zich met de geur van opstijgend vocht. Het deed het eten bederven

in mijn mond, waar het smaakte naar het zuur van de reflux die opborrelde uit mijn maag en het slijm dat verstopt zat in mijn slokdarm. Ik kreeg mijn eten niet meer weggeslikt en stopte uiteindelijk met eten. Ik lag uitgeteld en uitgehongerd in bed met zeurende gewrichten door het vocht dat langs me heen over de muren naar boven kroop.

Het huis wilde geen huis meer zijn en ik had niet de kracht om het recht te houden. Er barstten woede en vernieling uit de voegen. Het huis herkende me niet meer als bewoner, mijn lichaam herkende haar eigen weefsels niet meer. We zaten opgesloten, weggekeerd van de buitenwereld.

Mijn lichaam nam de taal van het verval over. Ik voelde verwaarlozing als betonrot in mijn botten.

III

De dokter vertelt me dat ik een bacterie in mijn maag heb, genesteld in mijn buikwand. Hij vertelt me niet hoelang die bacterie er al is of waarom hij net mij heeft uitgekozen. Hij stelt een antibiotica-kuur voor van zeven dagen. 'Als dat niet werkt,' zegt hij, 'zullen we sterkere medicatie gebruiken om zeker te zijn dat de bacterie het niet overleeft.'

Overleven. De werkwoorden brengen me in de war. Nestelen, overleven, sterven... Ik voel me plots verbonden met het organisme waar ik mijn lichaam zo teder omheen heb gewikkeld.

Op de busrit naar huis denk ik aan mijn bacterie, de bewoner van mijn lichaam. De parasiet die

me van binnenuit opeet. Als ik de straat van mijn huis in wandel, denk ik aan mezelf, de bewoner van mijn huis. Misschien vindt mijn huis mij ook een parasiet, die haar warmte neemt, haar water tapt en schuilt voor de buitenwereld.

Ik hoop dat mijn buikwand warm en zacht is.

WORTELSCHIETEN

L.S. KELDERMAN

Heb ik een schep nodig of kan het met mijn handen? Een tuinschepje zou goed zijn, maar ik heb geen tuin en ook geen schep. Ik kijk rond in mijn kamer en loop naar het kleine keukenblok in de hoek. Een lepel werkt ook. Ik stop hem in het grote vak van mijn rugzak.

Het plastic zakje met de zachte, rode inhoud ziet er vreemd uit op tafel. Alsof er iets eetbaars in zit. Geplette rode bessen of aardbeien. Vruchtensiroop. Voor de zekerheid doe ik er nog twee zakjes omheen. Het mag niet stukgaan onderweg.

Buiten is het warm en zonnig. Hopelijk is het niet al te druk. De plek die ik voor ogen heb ligt verborgen tussen een paar grote lindes, maar in het Vondelpark ben je nooit helemaal aan het zicht onttrokken. Anders kan ik later op de dag terugkomen of misschien zelfs in de nacht.

Nee, niet in de nacht. Dan heeft het alleen maar donker gekend.

Bij de poort laat ik me meevoeren door een stroom toeristen. Op die manier valt het niet op dat ik mijn rugzak op mijn buik draag.

Ik beeld me in dat ik bij ze hoor. Met een fles

wijn en tapas uit de supermarkt gaan we straks in het gras zitten. Verbaasd zullen we naar al die Nederlanders op hun fiets kijken. We zullen lachen om elkaars domme grappen en niet weten of het komt omdat ze echt grappig zijn of omdat we veel te sterke joints hebben gerookt. We blijven zitten tot het donker wordt en gaan dan het Amsterdamse nachtleven verkennen. Deze vakantie vergeten we nooit.

Opeens roept een jonge vrouw achter mij iets in een taal die ik niet versta. Ik loop weer alleen.

Mijn telefoon heb ik thuis gelaten. De berichten van Vincent bleven maar komen. Goedbedoeld. Waarschijnlijk. Morgen zal ik hem bellen. Zeggen dat hij zich geen zorgen hoeft te maken. Dat zijn plan om zich een jaar in Portugal te vestigen door kan gaan. Opgelucht zal hij voorstellen om binnenkort koffie te drinken. Hij zal geen datum noemen. Ik zal er niet naar vragen.

Mijn lindes staan achter in het park. Tussen het water en een bankje in. Misschien wil ik na afloop even zitten. Of van tevoren. Ik rits mijn rugzak open en kijk naar het plastic zakje en de lepel. Ik had er een foto van moeten maken. Het zou als modern stillevens in een modieuze galerie hangen.

Nog een paar tientallen meters. Ik voel mijn hartslag stijgen en hou de gezichten om mij heen nauwlettend in de gaten. Niet denken dat mensen

je doorhebben. Iedereen is met zichzelf bezig.

Is het eigenlijk wel legaal? Waarom heb ik dat niet even opgezocht? Ik kijk snel over mijn schouders. Geen politie of handhaving tenminste. Ik versnel mijn pas. Wil het achter de rug hebben.

De plek die ik voor ogen heb komt in zicht. Een silhouet op het bankje. Ik vloek zacht, maar loop toch door. Een jonge vrouw, hooguit midden dertig, zit met een jongen op schoot. In haar handen een tupperwarebakje met appelpartjes. De blonde dreumes graait ernaar met zijn mollige, korte vingers. Ik voel hoe het weinige voedsel dat ik vandaag naar binnen heb weten te krijgen zich in mijn maag begint te mobiliseren.

‘Gaat het wel? Wil je even zitten?’

De vrouw kijkt me bezorgd aan. Ik pers mijn lippen tot een glimlach. ‘Nee hoor, het gaat wel. Dankjewel.’

‘Je ziet heel bleek meid, kom nou maar even naast me zitten. Ik pak wat water voor je.’ Voordat ik iets kan zeggen houdt de vrouw een fles spa in de lucht. ‘Hij is nog dicht, kijk maar naar de dop. Dus je kunt er rustig uit drinken!’

‘Oké, dankjewel.’ Ik breng de fles naar mijn mond en neem een klein slokje. Dan ga ik naast haar op de bank zitten. De rugzak nog altijd op mijn buik.

‘Met deze hitte moeten we allemaal een beetje op elkaar letten, toch?’

Ik knik en kijk naar het blonde kind op haar

schoot. De misselijkheid maakt plaats voor een knagend gevoel in mijn borst.

Het lijkt een eeuwigheid te duren voordat de vrouw haar spullen inpakt en het kind in zijn wagen tilt. Ik kijk toe terwijl ze verdwijnen tussen de bomen en wacht nog een paar minuten. Nog één blik achterom voordat ik opsta en de begroeiing tussen de lindes in loop.

De grond is droog. Mijn graaf doet kleine stofwolken opvliegen. Ik draai mijn gezicht de andere kant op zodat ik niks inadem. Hoe diep moet ik gaan? Vijftien centimeter? Dertig? Een meter? Nee, een meter is overdreven. Twintig centimeter lijkt me voldoende.

Ik pak het zakje voorzichtig uit mijn tas. Het is warm geworden. Of is het nooit afgekoeld? Met mijn nagels pulk ik de knopen open. Het gaat lastig. Blijkbaar heb ik ze te strak aangetrokken. Blijf het toch maar proberen. Ik wil geen plastic in de grond achterlaten.

Het laatste zakje hangt open tussen mijn vingers. Ik kijk naar de dieprode kleur. Een metalige geur maakt dat mijn neusvleugels zich verwijderen.

Even twijfel ik. Even maar.

Ik keer het zakje om en kijk toe terwijl de stroperige inhoud eerst langzaam, dan sneller, vervolgens weer langzaam, in het gat vloeit. De droge aarde neemt de vloeistof maar langzaam op. Op de bodem blijft een kleine rode prop liggen. Niet veel groter dan een druif. Ik heb het gevoel dat ik iets

moet zeggen, maar weet niet wat. Dus pak ik mijn lepel en schep de aarde terug in het gat. Ik druk de bovenkant plat, verschuif wat takken en bladeren en kom omhoog. Niemand te zien. Ik sla de rugzak om mijn rug en loop zonder om te kijken het pad af.

Thuis huil ik pas.

WILDGROEI

LOES VAN ROOIJ

Rond de poel hing een lucht van rotting en brak water, de oever bekleed met half aangevreten vis en vogelschijt. Het was een trekplaats voor watervogels: reigers, pelikanen en zelfs flamingo's, had ze gehoord. Ze dacht dat er weinig poëtischer zou zijn dan de ontmoeting tussen twee flamingo's, de hoofse dans die ze uitvoeren, de verstrengelde nekken, het steekspel. Bij die gedachte voelde ze iets roeren in haar onderbuik.

Haar groene bus stond aan de kant geparkeerd, het raam gericht op het water. Zonder veel te zeggen was ze van huis vertrokken. Ze hoefde Toms reactie niet te horen, liet de vragen liever onbeantwoord. Alsof weggaan geen doel op zich kon zijn. Onderweg temperde ze haar onrust met het dagelijkse van het camperleven. Het liefst sliep ze op wildplekken, aan de rand van bossen en velden, open plekken, haar oor naast het stukslaan van golven op een kiezelstrand. Al na een maand had ze de hak van Italië bereikt, waar het land stilaan op zou houden. Ze wist niet wat dat voor haar betekende.

Er was een hele *flamboyance* gekomen, meteen de eerste middag bij het water. Als keurige piloten landden ze een voor een in het ondiepe water. De vogels zagen er bescheten uit, de nekken verheven, besmeurd beige in plaats van neon. Weinig levenslustig haptten ze in het water, af en toe stapte de een beleefd opzij voor de ander, verder niets.

Ze was alweer klaar om te gaan toen haar blik getrokken werd door een beweging dichterbij. Het was in eerste instantie zijn gekke manier van lopen, zijwaarts, de groenblauwe kleur die ze nooit eerder had gezien, die onhandig grote voorpoten. Er ontsnapte een kreet uit haar mond. Hij bleef staan, had hij haar gehoord? Zijn lichaam half in het water, half erbuiten. Hij was niet bepaald een klassieke schoonheid te noemen, maar iets aan hem trof haar. Het ongetwijfeld zachte lichaam onder het ondoordringbare pantser, de vanzelfsprekendheid van zijn bewegingen, de manier waarop hij ruimte innam.

Hij domineerde de arena van zijn poel met zijn blauwe scharen omhoog, zijn achterpoten peddels. Soms zag ze hem vechten met andere blauwpotigen, snel, fel en sierlijk als een kungfustrijder. Dat het een mannetje was, had ze zo geraden. Hij was groter dan de roodpotigen, de vrouwtjes, die hij probeerde te besluipen en te bespringen. Dan pompte hij zijn scharen op en belaagde hen met het uithoudingsvermogen van een casanova voor wie *nee* het teken is om nog wat harder te proberen. De vrouwtjes vluchtten als ze hem zagen

aankomen, soms door een zandwolk in zijn ogen te flapperen. Gespannen volgde ze zijn jacht, haar adem hoog, een onzichtbaar prooidier.

Voor het eerst bleef ze dagenlang op dezelfde plek. Het was alsof ze Annemaria Koekoek speelden, zoals vroeger op het schoolplein. Zij stond het liefst in het veld, was meester in bevriezen. Zolang hij er was, verroerde ze zich amper. Een betovering die pas werd verbroken als hij zich loskoppelde van haar blik. Dan wachtte ze ongedurig op volgende momenten dat hij op zou duiken. Dat deed hij, regelmatig maar onvoorspelbaar, wat hun spel alleen maar aantrekkelijker maakte.

Boven water kon hij niet ademen, had ze ontdekt. Ze speelden iets nieuws. Met een stok, een wasknijper en een stuk touw had ze een provisorische vishengel gemaakt. Ze probeerde hem uit de tent te lokken met tonijn uit blik, een stuk taleggio, een geplette krekel. Hij hapte pas toen ze een mossel tussen de knijper had gestopt. Terwijl hij het dier uit de schelp probeerde te kraken, hees ze hem met wild bonzend hart naar boven en zette hem op een rots, een hengellengte van haar vandaan. Als hij al uit het veld geslagen was, liet hij dat niet merken. Razendsnel bewoog hij zich zijwaarts richting een kleine plas in een kuil van de rots. Daar dompelde hij zijn brede lijf onder en bleef zitten.

Zittend op de rots had ze naar hem gekeken, het gepantserde lichaam. Dacht aan hoe hulpeloos het

moest zijn begonnen, een weekdier zonder schild. Ze had foto's opgezocht van de gemillimeterde gar-naalachtige larve die hij was geweest. Minuscule ogen op stokjes, voedsel voor vissen en vogels. Nu zat hij daar, zo stevig. Het moeten talloze keren zijn geweest dat hij zijn schild had afgeworpen en een nieuwe had laten groeien, telkens een hardere, grotere versie van zichzelf.

Ze keek naar haar bleke armen, de blauwe aderen onder doorzichtige huid. Volgde met een vinger de lijnen van haar armen omhoog, verder naar boven, cirkelde rond haar borst, besloep een tepel die verwachtingsvol tegen haar hemd drukte. Ze stak de andere hand in haar broek, voelde het nat tussen haar lippen, de warmte van het gesteente onder haar rug. De mogelijkheid bekeken te worden beviel haar. Ze kromde haar rug als in een film en leidde haar lichaam met besliste bewegingen tot een grommend hoogtepunt.

Later had ze hem een zetje gegeven met de stok en was hij met een kleine plons terug in zijn poel gevallen. Ze had haar rug gerecht en toegekeken hoe hij zich snel verborg onder een stuk zwerfplastic. Een schild laten groeien, dacht ze, dat moest ze ook kunnen.

Binnen op het pitje zette ze een pan op het vuur. Ze had weinig honger deze dagen, veel was er ook niet meer. In het kokende water liet ze twee eieren zakken en ze warmde haar koude handen boven de pan. Een donker vuil had zich onder haar nagels

opgehoopt. Ze kon zich niet herinneren wanneer ze zich voor het laatst gewassen had. Heel even zag ze Toms blik voor zich, zijn misprijzen over haar verwildering. Schudde het van zich af. Ze was gegaan, een poging om zich af te snijden van wie ze was, bij hem. Ze tekende een hart op het met damp beslagen raam, veegde er met haar hand doorheen. Toen ze zag dat hij er was, haastte ze zich naar buiten.

Hij leek onrustig, ging gejaagd rond in zijn brakke poel. Haar ogen moesten moeite doen hem te volgen. Hoewel ze volledig zichtbaar was, reageerde hij niet op haar aanwezigheid. Ook de andere mannetjes en hun opgeheven scharen liet hij links liggen. Een vrouwtje had zich in het slijk verstopt, vrijwel volledig verstopt, op de luchtbelletjes na die verraadden dat ze haar lichaam onder het oppervlak had verborgen. Hij leek driftig, een roofdier op strooptocht. Haar wegschietende beweging kwam te laat. Zonder aarzeling omklemde hij haar achterste en kooide het lijf door zijn grote scharen over haar schild heen te plaatsen. Wild geflapper, opstuivend zand.

Bloed trok weg uit haar wangen. Met zijn poten duwde hij het achterwerk van het vrouwtje naar beneden en ging zijn gang. Haar ooglid trilde, de wil om de blik af te wenden, de onmogelijkheid om daar gehoor aan te geven. Het bleef maar duren. In vogelperspectief bezag ze zichzelf, een voyeuristische figurant in een aflevering van National Geographic. Terwijl het stof in de poel langzaam

neerdaalde, voelde ze een beschamende klamheid over zich heen komen.

Hij liep rond met de triomfantelijke tred van een geslaagde alfa, toonde zich aan haar als een strijder, hoog op zijn poten. Een gevoel van vallen, onderuitgaan, wakker schrikken. Haar bloed werd nu gortig rondgepompt, vond zijn weg naar plaatsen in het uiteinde van haar lichaam, oorschelpen, vingertoppen, tenen. Hij strekte zich uit, zijn voorste poten aanstellerig geheven. Ze hapte naar lucht, een vis op het droge.

De ochtend erna wist ze dat ze moest gaan. De mufte lucht van buiten was in de bus getrokken. Ze trok het omgewoelde deken recht, borg alles wat los lag in vakken en kastjes, draaischelpen waar kleine zeebeesten hun beschutting in vonden, een stekelig aloëveraplantje, een krabbenpoot. Voorzichtig betastte ze de karteltjes aan de binnenkant van de schaar. Ze waren niet scherp. Hij was er heel behendig mee, plukte visjes zo uit het water om ze vervolgens met die uit de kluiten gewassen poot naar zijn minimond te brengen. *Callinectes sapidus* is zijn familienaam, had ze gelezen, *smakelijke schoonzwemmer*. Ze snoof zijn zilte geur op, dacht aan hoe snel het ging. Het water kookte nog. Zijn schaar tegen de deksel, een steeds zachter getik.

MEISJE VAN DE MOSHPIT

MARK GROENEN

Een stevige duw in mijn rug lanceerde me naar voren. Ik herpakte me, maar niet zonder de mensen aan de rand van de cirkel te moeten aanstoten. Zonder echt naar me te kijken, duwden ze me geïrriteerd terug de kolkende horde in. Mijn Vans-schoenen vonden maar amper grip op de vloer, die glad geworden was van de vele liters bier die woest uit de hardplastic bekers waren gespat.

Mijn vrienden bevonden zich ook ergens in deze maalstroom. Soms zag ik hun gezichten even opdoemen in het halfduister, als zij naderbij kwamen. Dan wisselden we een korte blik en een brede grijns, waarop we vrijwel onmiddellijk weer een andere kant op vlogen. We zouden elkaar wel weer zien na dit concert, als de bleke lichten aan de plafonds werden ontstoken en de magie van de avond uit de zaal zou verdwijnen.

Na een korte pauze, waarin de band het publiek opzweeptte, klonken de zware gitaren weer en werd de cirkelpit opnieuw geopend. Ik voelde de naakte, gladde lichamen langs me afglijden, wanneer ik tegen mijn medemuziekliefhebbers aan sprong. Zelf had ik me ook van mijn shirt ontdaan, dat zwaar was van het zweet. Van de muziek kreeg ik

amper iets mee. Het was hard en snel en wild, precies zoals ik wilde zijn op dit moment.

De elleboog van een enorme kerel raakte mijn kaak en ik verloor mijn evenwicht. Ik vloog naar de vloer, maar nog voordat ik deze bereikte werd ik al opgevangen. Vele handen tilden me op en zetten me terug op mijn voeten. Iemand strekte een hand naar me uit en ik pakte die vast. Een kleine hand, waarvan ik de tedere botjes onder de dunne huid voelde met mijn vingers. Toen ik weer op mijn gladde Vans stond, maakte ik oogcontact met haar.

Zelfs in het halfduister van de concertzaal zag ik hoe mooi ze was. Haar blauwe ogen, omlijnd met dikke, zwarte eyeliner, leken wel podiumlichten – zo fel waren ze. De donkere haren die haar bleke gelaat omlijstten waren nog geheel vrij van zweet, net als haar kleren, alsof de chaos van de mosh geen grip op haar kreeg. Ik zag nog net dat ze een Sepultura-shirt droeg, voordat ze mijn hand losliet en zich liet meevoeren met de massa.

De alcohol die mijn zicht vertroebelde en mijn gevoelens afvlakte leek onmiddellijk uit mijn lichaam verdampt. Ik proefde het bloed in mijn mond en voelde elke blauwe plek op mijn lijf terwijl ik de moshpit afspeurde naar het meisje wier hand ik nu miste in de mijne. Het was onmogelijk vanaf de periferie en al snel sprong ik lusteloos terug in het feestgewoel. Duwend, springend, draaiend en beukend zocht ik naar haar, maar toen de band – door mij onopgemerkt – het podium verliet en de show voorbij was had ik haar nog steeds niet

gevonden. Bij de toiletten, de kluisjes en zelfs in de parkeergarage vond ik haar niet. Eenmaal in de trein terug naar huis – na een uur vergeefs zoeken waren mijn vrienden het geduld verloren en zonder mij vertrokken in de auto – hoefde ik niet te zoeken; er zat niemand anders in de laatste nachttrein terug naar Eindhoven.

‘Hoi, ik kwam je tegen in de moshpit. Je raapte me op van de grond...’ Zo begon mijn oproep op de socialmediapagina van de poptempel waar ik het meisje van de moshpit zag. Het was mijn laatste hoop. Eerder had ik al de officiële foto’s van het optreden bekeken en, toen ik daar bot ving, sociale media afgestruind naar elk mogelijk stukje beeldmateriaal waarop zij kon staan. Foto’s, korte TikTok-filmpjes en zelfs verschillende video’s waarin het hele concert integraal opgenomen was leverden niets op.

Mijn oproep stond een paar dagen online, voordat ik deze verwijderde. De spot en hoon hadden van het scherm gespat. Ik zocht naar een sprookjesprinses, maar had niets dan internettrollen aangetrokken.

Lusteloos sprong ik de cirkel in. Als een lappenpop werd ik door de mosh geslingerd. Ik verzette

me niet, deed amper moeite mijn armen beschermend op te tillen voor mijn bovenlijf. De klamme dreadlocks van de man voor me sloegen als een zweep tegen mijn wang. Ik voelde hoe mijn shirt werd gescheurd, toen iemand tevergeefs probeerde zich aan me vast te klampen om overeind te blijven. Ik zag hem vallen, maar nam niet de moeite hem op te rapen.

Toen mijn online zoektochten niets opleverden, besloot ik dat ik haar alleen kon vinden op de plek waar we elkaar hadden ontmoet: in de moshpit. Zo startte een lange reeks concertbezoeken. Ze greep mijn hand in de 013, dus bezocht ik talloze concerten in Tilburg, van de 013 en de Hall of Fame tot het kleine kroegje Little Devil. De Effenaar en Dynamo in Eindhoven volgden, net als de Pul in Uden en de Bibelot in Dordrecht, voordat ik ook zalen in Utrecht en de Randstad toevoegde aan mijn lijstje. Elke avond van de week elleboogde ik me door een massa concertgangers op zoek naar haar. Van de snoeiharde black metal van Terzij de Horde naar de opzwepende punk van Hang Youth tot de luchtige klanken van De Jeugd van Tegenwoordig; alles bezocht ik in de hoop haar te treffen. Vrijwel altijd was ik alleen, want niemand van mijn vrienden had tijd of geld voor zo veel optredens.

Lang bleven mijn nachtelijke escapades op het werk onopgemerkt, tot mijn collega's zich bij de baas beklagden over mijn vermoeide uitstraling en het miasma van bier en zweet dat ik overal met me meedroeg. Na de lange avonden concertzalen

was ik vaak te moe om te douchen. In de ochtend versliep ik me, waardoor ik geregeld in de kleding van de avond ervoor op kantoor verscheen. Toen mijn manager dreigde me te ontslaan, verbeterde ik mijn hygiëne, want hoewel ik de baan haatte, kon ik het geld niet missen. Zelfs met mijn inkomen had ik niet genoeg geld voor de eindeloze stroom optredens.

Ik weet zeker dat ik de zoektocht al lang opgegeven had, als ik haar niet nu en dan had gezien vanuit mijn ooghoeken. Tijdens een optreden van Marilyn Manson zag ik haar in een Led Zeppelin-shirt. Bij een optreden van Joost Klein meende ik haar te zien op de schermen achter de artiest. Ik zwoer dat ze tegenover me stond, aan de andere zijde van de *wall of death* bij John Coffey. Desondanks verdween ze telkens tussen de eindeloze stroom anonieme gezichten, net voordat mijn uitgestrekte hand haar liefkozend kon aanraken.

Terwijl ik op het trottoir zat, krabde ik wat opgedroogd bloed weg van mijn knokkels. Niet het mijne, dat droop in plaats daarvan uit mijn neus. Vanavond had ze eindelijk weer voor me gestaan. Ze had zelfs speels gelachen, met een blik van herkenning in haar ogen. Opgetogen stapte ik op haar

af, toen een gigantische kerel met dito baard me tegen de vlakte werkte. Toen ik opkrabbelde was ik haar weer kwijt. Ik vierde mijn woede bot op het gezicht van de man die haar van me had ont-nomen, voordat een bataljon concertgangers me bruut de zaal uit werkte.

Ik wachtte lijdzaam tot de politie me kwam halen, maar niemand had de moeite genomen ze te bellen.

Sinds ik de bebaarde goliath te lijf was gegaan durfde ik de cirkels niet meer te betreden, bang weer de controle over mezelf te verliezen. Toch kon ik de concertzalen niet verlaten. Daar was ze, tussen het hoi polloi. Mijn neus heelde, al bleef deze scheef staan, en ik nam mijn plaats in op de balkons van de popzalen. Vanaf hier keek ik als een arend naar het publiek, dat slecht verlicht was door de lampen die gericht waren op de bands die me niets konden schelen.

Het moet misschien wel het duizendste concert geweest zijn dat ik bijwoonde vanaf mijn uitkijk-punt. Mijn nek was kromgegroeid van het staren naar de grond. Alle shirts van de bezoekers waren zwartgekleurd. Het was weer een avond van zware metalen.

‘Give us your biggest circle pit, motherfuckers!’ gromde de langharige zanger in zijn microfoon, zijn hand met opgestoken wijsvinger ronddraaiend.

Terwijl het publiek begon te kolken trapte de drummer alsmaar sneller op de pedalen van zijn dubbele basdrums en flitsten de lichten van blauw naar wit. Vanaf mijn plek op het balkon zag ik voor me hoe een enorme cirkel ontstond.

De metalheads renden rond de opening, wachtend op het signaal van de wand om het midden te betreden. De gitaristen vielen de drummer bij. Het licht bleef flitsen. Wit, blauw, wit, blauw. Tussen elke kleur was er een fractie van een seconde diepe duisternis.

Ineens stond zij daar. In het midden van de cirkelpit, als de pupil in het oog van de storm. Ze keek me strak aan en ik sidderde van smachtend verlangen.

Het crescendo van de band bereikte bijna zijn climax. De chaos van de pit zou weldra starten. Tijd om de trappen af te dalen was er niet. Ik klom het balkonhek op en wierp me naar beneden, haar armen in.

EN TOEN WAS HET STIL

MARTIJN ENGELN

Alles voelde klammig aan. Van zweetdruppeltjes was inmiddels geen sprake meer, het waren zweetriviertjes geworden die van Brams hoofd naar beneden stroomden en neerkwamen op zijn vieze, doorweekte All Stars. Dat hij een jungletocht zou gaan doen tijdens zijn backpackvakantie had hij van tevoren niet bedacht. Eigenlijk had hij überhaupt niet echt plannen gemaakt voor deze vakantie. Het vliegtuig in, het vliegtuig weer uit en vanaf daar zou hij het wel zien. Nou, dat is dus vrij spontaan deze hike geworden. Het scheelt dat hij zijn backpack niet mee hoefde te nemen, hij moest er niet aan denken om die óók nog mee te moeten slepen. De junglелucht plakte aan zijn huid als nat katoen. Accepteren en gewoon maar doorstappen, een andere keus had hij niet. De gids voor hem had er stevig de pas in en leek de jungle feilloos te kennen. De man die achter Bram liep had er meer moeite mee, aan het gehijg te horen. De sigaretten die hij tijdens het lopen opstak, hielpen natuurlijk niet mee.

Zo'n wandeltocht biedt veel ruimte voor introspectie. Wandelen an sich is eigenlijk een heel meditatieve onderneming. Gewoon je ene voet

voor de andere zetten en je gewicht verplaatsen. Eigenlijk is lopen een soort van voorovervallen en jezelf telkens weer opvangen, concludeerde Bram. Repetitief, alsmäär door en door. Totdat het doel bereikt is. Terwijl zijn voeten zijn lichaam voortbewogen door de jungle, dwaalden Brams gedachten af.

Hij dacht aan de intense geur die buiten bij de aankomsthal zijn neus vulde gisteren. Een mix van exotische kruiden en broeierige uitlaatgasen, vergezeld door een symfonie van claxons en luid gepraat. Het geheel deed hem realiseren dat hij écht ver van huis was, zo ver was hij nog nooit geweest. Niemand van zijn familie trouwens, al is zijn familie niet groot. Bram is enig kind, zijn zusje was vlak na haar geboorte overleden. Bram was zelf te klein toen om goed te beseffen wat er was gebeurd, maar hij herinnert zich nog altijd de pijn en het verdriet van zijn moeder. Verdriet dat nooit écht een plekje heeft gekregen in haar leven. Het heeft de band met zijn moeder wel extra sterk gemaakt. Na de dood van zijn zusje heeft ze Bram vastgepakt en niet meer losgelaten.

Een langzaam stromend beekje dwars over het wandelpad bracht hem weer even in het hier en nu. Even goed opletten. De modder spoelde van zijn All Stars af, terwijl hij balanceerde op de losliggende stenen die net onder het wateroppervlak lagen. De gids was natuurlijk allang aan de overkant en leek ongeduldig, alsof ze achterliepen op schema. Hoe lang zouden ze nog moeten lopen? Aan de stand

van de zon te zien was de middag net begonnen. Een heel eind dus nog, gokte Bram.

Na het beekje was het pad obstakelvrij en kon hij weer verzinken in zijn wandelmeditatie. Zijn gedachten gingen terug naar de lange reis hiernaartoe. Het vliegtuigeten smaakte plat en inspiratieloos. De zelfgemaakte granolarepen die zijn moeder hem op Schiphol nog even snel had toegestopt waren de redding van de vlucht. Voor de rest was het voornamelijk vervelen en een film kijken. Bram hield niet echt van films, maar deze film sprak hem wel aan. Over een man die op het verkeerde moment op de verkeerde plek was en ontvoerd werd. Vlak voordat de film eindigde, werd de landing ingezet. Het slot moet hij dus nog even afkijken als hij weer uit deze jungle is, terug in de bewoonde wereld.

Niet dat dit stukje wereld niet bewoond is. Luid zingende vogels en snerpande insecten leverden daar vanochtend vroeg al het onontkoombare bewijs voor. Hier had de mens niet de regie en zonder gereedschappen zoals kapmessen en kettinzagen was het haast onmogelijk om zo ver te komen. Wat een klus moet het zijn geweest om deze route aan te leggen, al werd het pad nauwer en slechter naarmate ze dieper de dichte jungle in gingen. De gids had zelfs zijn kapmes gepakt om de weg wat meer vrij te maken. Zijn zilveren pistool glinsterde in de houder aan zijn riem, voor het geval ze gevaarlijke dieren tegenkwamen. Het blijft toch de jungle, waar achter elke boom een

ongewenste verrassing kan schuilen.

‘Golden Brown’ van The Stranglers. Ineens zat dit liedje na uren wandelen in zijn hoofd. Bram herinnerde zich dat een dj dit nummer gesampeld had op een festival afgelopen zomer. Het aanstekelijke klavecimbeldeuntje denderde vastberaden door zijn gedachten terwijl de felle middagzon nóg meedogenlozer aan het branden was. Zachtjes begon hij mee te zingen met de interne melodie, terwijl hij de gids gedwee volgde.

Golden brown, texture like sun. Lays me down, with my mind she runs. Throughout the night, no need to fight. Never a frown with golden brown.

De rest van de tekst wist hij niet, dus bleef hij dit eerste stukje tekst maar herhalen, als een mantra en op de maat van zijn stappen. Bram vond het van kinds af aan al leuk om liedteksten te proberen te vertalen en de vertaalde tekst over het nummer heen te zingen. Zijn moeder zong op de achtergrond vaak vrolijk mee. *Never a frown with golden brown...* Nooit een frons... met gouden brons. Nee, ‘nooit’ klinkt net niet lekker. *Nimmer...* Nimmer een frons... Nimmer een frons met gouden brons! Ja, dat is ‘em! ‘Nimmer een frons met gouden brons!’ klonk Brams gezang in de jungle.

Plots stopte de gids. Bram stopte. De man achter hem stopte, het gehijg ging door. De melodie van gouden brons walste onafgebroken vrolijk verder in Brams hoofd terwijl de gids hem wenkte. Bram liep naar hem toe. Hij zag een groot, rechthoekig gat. Zijn adem stokte. Ineens werd hij gecon-

fronteerd met de keiharde realiteit, de hele reden waarom hij hier was. Het was alsof al zijn organen in zijn lichaam een kwartslag draaiden. Een ongekend gevoel van misselijkheid overviel hem.

Overmand door de afgrijselijke werkelijkheid was zijn brein flink aan het dissociëren geslagen. De film in het vliegtuig... Hij had helemaal geen film gekeken in het vliegtuig. Na het eten heeft hij de rest van de vlucht geslapen, tot aan de landing. De man uit de film die op het verkeerde moment op de verkeerde plek was... dat is hij zélf. De herinneringen kwamen als een goederentrein binnengedenderd. Dat hij geland was, met de bus naar zijn hostel wilde maar bij de verkeerde halte was uitgestapt. Hoe hij al zoekend in een steeds guurder wordende wijk terecht kwam en zich steeds onrustiger begon te voelen. Hoe de zonsondergang hem weinig meer kon schelen en de stad steeds donkerder werd. Hoe hij een gescheurde jurk in een vieze steeg zag liggen. Hoe hij iets verderop een groep mannen een jonge vrouw bruut zag verkrachten. Hoe ze tegelijkertijd gewurgd werd terwijl haar ijzige kreten wegstierven in de avond... Hoe hij daar totaal geschokt en aan de grond genageld naar had staan kijken. Hoe die groep mannen naar hem keek, en hoe Bram voelde dat het foute boel was. Er was geen ontsnappen meer aan. Hij had te veel gezien en dat moest opgelost worden, zeiden ze. En hier staat hij nu, voor de oplossing. Het gat van één bij twee en een meter diep.

Zijn ogen vulden zich met tranen en zijn hoofd

vulde zich met pure wanhoop. ‘NO!! PLEASE!! NO!!’ smeekte Bram. Doodse blikken van de gids die geen gids was en van de hijgende man, zijn handlanger. Het zilveren pistool glinsterde in de zon, maar deze zat nu niet meer in de houder maar was gericht op Bram zelf.

Bram dacht aan zijn moeder. Zijn moeder, zijn lieve, lieve moeder. Zijn moeder die hem altijd zo dicht bij zich heeft gehouden, met zó veel liefde. Bram dacht aan de knuffel die hij haar gaf, vlak voordat hij incheckte. Dat dat de laatste knuffel was die ze ooit nog van haar zoon zou krijgen. Bram brulde het uit van verdriet en pijn. ‘MAMA, KOM ME HELPEN MAMA!!! KOM MAMA!!! MAMA!!!’ Hij zakte in elkaar, totaal ontredderd. Zijn brein tolde in zijn schedel, zijn hart stond in brand. De gids tilde hem aan zijn oksels weer op. ‘Don’t be weak now, stand still!’ beet hij Bram spottend toe met een zwaar accent. ‘Any last words?’

Het werd rustig in Brams hoofd. Gouden brons klonk niet meer. De paniek was weg. Hij voelde leegte. Hij sloot zijn betraande ogen en zag zijn moeder voor zich. Haar blik van trots en pijn, op het vliegveld. Trots op haar zoon die de wereld wilde zien, pijn om hem te moeten missen. Bram wilde nog één ding zeggen tegen haar. ‘Mama, ik hou van je,’ bedacht hij.

Bram haalde diep adem en begon zijn allerlaatste zin. Hij had net het woord ‘mama’ over zijn lippen gekregen toen de trekker werd overgehaald. De kogel baande zich moeiteloos een weg uit de loop,

in een kaarsrechte lijn door de klamme junglelucht. Nog voordat Bram het schot kon horen, had de kogel zich al in zijn achterhoofd geboord. De echo van het geweerschot. Wegvliegende vogels. De doffe klap van een levenloos lichaam. En toen was het stil.

HET OORDEEL

NINA SAELMANS

De koekoeksklok in de hoek van de kamer had 3 uur geslagen, maar uit het deurtje dat ooit in een helderblauwe kleur geschilderd was verscheen niet het roodborstje dat er altijd had gezeten, maar een klein, uit hout gesneden beeldje van Jezus aan het kruis.

Kiekeboe, koekoek. Kiekeboe, koekoek. Kiekeboe, koekoek.

Ik zag het als een waarschuwing. Een waarschuwing niet uit bescherming, maar bij wijze van mededeling. De manier waarop hij naar me keek was uitdagend, fijngeknepen oogjes die er plezier uit haalden me te laten weten dat de dag des oordeels met het slaan van dit uurwerk officieel was ingeluid. Ik hoorde hem lachen, Jezus, een schel schaterlachje dat een beetje klonk als krakend hout.

Sigarettenrook. Ik vroeg me af waar die vandaan kwam. De overzijde van de kamer: onder het smalle raam dat op een kiertje was gezet stond moeder, een sigaret tussen haar vingers geklemd waarvan de rook in slierten omhoogdanste en door het raampje naar buiten verdween. Dat was vreemd, moeder was al enkele jaren dood. Haar tengere gestalte

was in een bloemetjesjurk gehesen die wat losjes om haar heen hing. Het was haar zondagskleed, dat droeg ze als we naar de kerk gingen. Ze had een hekel aan die jurk, aan hoe die precies niets van haar figuur accentueerde. Volgens mij hadden we haar erin begraven.

Moeder bracht haar skeletvingertjes naar haar mond. De sigaret zat er zo stevig tussen geklemd dat hij bijna doormidden brak. Zag ik haar botten of zat er nog vel omheen? Vroeger hadden die vingers mijn haren gestreeld, die ene middag toen vader mij had betrappt met Stefan, die ons elke dag de krant kwam bezorgen, maar na die ene dag nooit meer. Toen had ze mijn haren gestreeld, uren achtereen tot het donker was geworden – en koud – in de schuur waar vader me had neergezet om na te denken over de zaken. Ze had mijn haren gestreeld, maar nooit iets gezegd.

Moeders ogen bleven gefixeerd op de tafel in het midden van de kamer, alsof haar aanwezigheid en haar fixatie op wat zich afspeelde aan die statige, ronde tafel een voorwaarde was voor het voortbestaan ervan. Ze blies een pluim rook uit, een wolkje waarin alles besloten zat dat ze had willen zeggen. Met een zijwaartse beweging van haar lippen stuurde ze de rook door het raam naar buiten.

Gelach. Iemand lachte om mij. Ik keek om me heen. Naast me zat de dokter. Althans, zo had hij zich voorgesteld aan me. Het was hier moeilijk in te schatten of de mensen waren wie ze zeiden dat ze waren, maar ik besloot het spel mee te spelen.

De dokter fronste terwijl hij me aankeek.

‘Ik begrijp,’ zei hij, terwijl hij het plastic doosje mijn kant uit schoof, ‘zo vertelt je vader me,’ hij keek nu afwachtend naar mijn vader, die aan de andere zijde naast me zat. Het doosje was akelig dichtbij gekomen en er leek een licht uit te schijnen waarvan ik bang was dat het mijn vingers zou branden. Ik haalde mijn handen snel van tafel en legde ze voorzichtig tegen mijn kruis, ‘dat je je medicijnen weigert te nemen. Snap je wat de consequenties daarvan zijn, Pieter?’

Ik vermeed de blik van de dokter. Moeders haken tikten steeds sneller tegen het hout. Probeerde ze iets te zeggen? Ze keek niet naar mij, maar naar de pastoor, die zat tegenover mij aan tafel. In hun zwijgende blikken zat een strijd verscholen die zowel moeder als pastoor niet durfde te uiten, een wederzijdse argwaan die moeder bezegelde door haar hoofd te schudden en de as van haar sigaret af te tikken zodat die op de grond terechtkwam en tussen de spleten van het hout verdween. Ik had me als kind altijd afgevraagd wat er onder die vloerplanken lag, een duistere holte waarin alles wat onuitgesproken bleef verdween, opgeslokt, maar nooit vergeten. Ik benijdde die holte.

Een schok schoot door mijn lichaam, als elektriciteit. De pastoor keek me aan en grijnsde. ‘Hoor je wat hij zegt?’ hij had zich over de tafel heen gebogen om dichterbij te komen en fluisterde. Een geheim, misschien stond hij toch aan mijn kant? Hij wilde me waarschuwen voor iets, maar lachte

toen luidkeels, een lach die door de kamer echode en weer wegebde. In zijn mond verscheen een lichtpuntje. 'Medicijnen kunnen jou niet helpen, hè Pieter. Je weet dat alleen Hij je kan helpen.'

Tik, tik, tik. De secondewijzers van de klok begonnen sneller te lopen.

'Waarom staat u niet aan mijn kant?' schreeuwde ik. Ik had me tot de pastoor gewend, maar het was de dokter die antwoord gaf.

'Brand is er om te blussen,' lachte hij. Zei hij dat? Ik zag zijn mond niet bewegen, maar de woorden sluimerden door de kamer.

'Leviticus 20:13,' zei iemand. Was het de pastoor die nu sprak? Haastig keek ik de kamer rond, wiens lippen bewogen? 'Wie met een man...'

'Ach, uiteindelijk zijn we allemaal kinderen van God,' het was de stem van mijn moeder die tussenbeide kwam. Het was een zwak geluid dat ze produceerde, als een bang, afgericht dier, bibberend van de kou en nog niet helemaal gewend aan het leven buiten de roedel. Uit haar mond droop een vreemde, zwarte substantie die, zonder ze het door leek te hebben, naar beneden sijpelde en tussen de spleten van de houten planken verdween.

Stilte, leegte.

Er dreef wanhoop door de kamer, onbegrip, de nevel rook die uit mijn moeders sigaret was gerezzen baande zich een weg door de ruimte en pakte me bij mijn keel. Voor me op tafel lag een bijbel. Had die daar de hele tijd al gelegen? Er kleefde bloed aan. Of was het iets anders? Ik wreef met

mijn vingers langs de substantie en bracht het naar mijn mond. Een scherpe smaak, maar ook zoet. Ik pakte de bijbel op en likte met mijn lippen het plakkerige residu van de pagina's, een onverzadigbare begeerte om alles tot me te nemen, terwijl de bladzijden kleine sneetjes achterlieten in mijn tong.

Ik voelde mezelf opstaan, de bijbel legde ik achter me op de stoel. Met beide handen omklemde ik de tafel waaraan ik gezeten had. Er suiste iets, waren het mijn oren? Een schelle piep baande zich een weg van de linkerkant naar de rechterkant van mijn hoofd, terwijl ik het tafelblad met een zwaai omverwierp en me op de grond liet zakken. De pastoor en de dokter waren opgesprongen van hun plek en sloegen me gade vanaf een afstand, vader was op zijn stoel blijven zitten en keek me met grote ogen aan.

Ik hield mijn oren tegen het warme hout: rust. Mijn vingers zochten naar een opening, wurmden zich tussen de voegen, schuurden langs de planken in de hoop dat iets mee zou geven. Beweging, een kleine tegemoetkoming, en ik voelde een schreeuw uit mijn mond ontsnappen terwijl ik aan het hout trok. Het vel van mijn vingers scheurde open, maar er zat iets geruststellends in dat brandende gevoel, als een soort erkenning.

Een hand op mijn schouder. Ik sloeg hem weg zonder me weg te draaien van wat voor me lag. De potentie die onder deze vloerplanken verscholen lag hield me in haar grip. In het donker, tussen al

die overblijfselen van onuitgesproken verlangens, afschuw en teleurstellingen die in deze holte sluimerden, rond dwaalden zonder begin en zonder eind, maar waarvan het bestaan altijd voelbaar bleef, verschool een gevoel van rust. Ik wilde baden in die eindeloosheid, die bestemmingsloosheid.

Beweging. Een van de planken boog langzaam mee, het gepiep van het hout als een schelle schaterlach. Ik keek op naar de klok. De wijzers tikten gestaag door en over enkele minuten zou het 4 uur zijn. Urgentie, ik begon harder te trekken.

Krak.

De plank brak open, de duisternis staarde me toe. Ik keek omhoog naar moeder. Ze nam een teug van haar sigaret en ik zag hoe het laatste beetje as verdween tussen het hout.

Ze knipoogde naar me, en lachte. En ik wist dat alles goed was.

UIT BALANS

SANNE DE MAIJER

Zeven jaar geleden zaten er nog baby's in een grijp-machine op de kermis. De gripper greep een paar keer mis, plukkend aan een oortje, hakend in een mondje, masserend langs een warm hoofdje. Maar ineens had-ie toch een voetje te pakken. De baby bungelde op zijn kop in de kast.

'Waren de andere baby's bang voor de gripper?' vroeg Marit, de toen 43-jarige moeder, op die zaterdagochtend in het grote bed.

'Nee hoor. Maar ze waren wel een beetje bang dat de baby zou vallen', antwoordde Jop, de toen negenjarige zoon. Op zijn buik lag Lik. Hij had de knuffelhond een dag eerder op de echte kermis uit zo'n apparaat gegrepen en thuis meteen een oude romper van hem aangetrokken. Het bruggetje naar de fantasiewereld met de bungelende baby kwam dus niet uit de lucht vallen. Ongepast was het wel, dat voelt zelfs een kind van negen al aan. Maar dat maakte het ook zo verrukkelijk.

Marit hield niet minder van de drie andere mensen in dit warme huis, haar man en twee oudere kinderen, maar sinds die ochtend met Jop en Lik in haar bed was daar bijna dagelijks die gedachte over haar jongste: wij begrijpen elkaar. De werke-

lijkheid van het gezin liet niets te wensen over, vijf zondagskinderen waren het, maar moeder en zoon vonden ook niets heerlijker dan af en toe samen van die werkelijkheid wegzweven. Het aangeharkte willen omwoelen, prikken in het alledaagse, een beetje reuring in de tent; Marit merkte al snel dat dit bij Jop verder ging dan de speelsheid van elk kind. Hoewel Jop er nog niet bewust bij stilstond, en Marit dit soort pathetische gevoelens meteen de kop indrukte omdat ze vond dat ze in haar leven niets te klagen had, maakte deze gedeelde drang haar wat minder eenzaam. En dan wist ze nog niet eens wat geen mens ooit kan weten maar wat wel waar was: wanneer Marit en Jop zich verloren in hun verbeelding, speelden in hun hoofden dezelfde films af. Het kader, de contouren, de kleuren: de beelden vielen volledig met elkaar samen.

Vijf jaar geleden zat hij nog in de Japanse sierkers. De takken kraakten te eng om het jaarlijkse ritueel veilig voort te kunnen zetten, dus als elfjarige klom hij er voor het laatst in. Het was ooit begonnen met een gesprekje aan de eettafel dat kleuter Jop goed in zijn oren knoopte. 'Geen cadeau voor me kopen hoor,' had zijn moeder een paar dagen voor haar verjaardag gezegd. 'Jongens, kijk dan naar buiten: een mooier cadeau dan dit bestaat toch niet?' Marit wees naar de kersenbloesem in de tuin die precies op haar verjaardag het hardst roze schreeuwde. 'Nou ja, deze boom en jullie natuurlijk, mijn aller-mooiste cadeaus,' zei ze en ze knipoogde naar haar

drie kinderen. Jop legde zijn plannetje diezelfde avond voor aan zijn zus en broer, maar zij vonden hem weer eens gek en deden niet mee. Dus klom hij op donderdagochtend 13 april om kwart over zes in zijn eentje op de picknicktafel, op het dak van het schuurtje, in de boom. *Mamsie moiste kaadoo* had hij met groene merkstift op zijn Poes Minoes-pyjama geschreven. Drie kwartier wachtte hij op de dikke tak tot het gezin ontwaakte en hem vond. Marit kon niet stoppen met lachen en huilen. Dit was het liefste en leukste en grappigste wat iemand ooit voor haar had gedaan. Jop bleef het elk jaar doen, tot en met zijn elfde, met steeds weer merkstift op een nieuwe pyjama.

Ruim een jaar geleden zaten ze nog lamgeslagen voor de tv. De Rode Lijn-demonstratie waarin ze die week waren meegelopen had energie gegeven, maar het journaal viel nu echt niet meer aan te zien. De beelden van genocide raakten het hele gezin, maar alleen bij Marit en Jop trokken ze in hun lichaam. Tijdens het weerbericht waren ze op de bank tegen elkaar aan gaan liggen. Twee centimeter langer was hij. 'En dan moet ik nu Franse woordjes gaan stampen, het slaat helemaal nergens op.' Marit voelde hetzelfde. Haar opbeurende of troostende woorden zou hij direct hebben doorgeprikt, dus zei ze maar niets en drukte ze hem alleen stevig tegen zich aan.

En nu is hij zestien en zij vijftig. De twee oudste kinderen zitten op hun studentenkamers en zij tweeën stil aan de eettafel. Ze schaken. Daarbij valt de stilte niet uit de toon, maar ze doen het niet op eigen initiatief en dat zegt genoeg. De man en vader van het gezin had het spel gepakt in de hoop op toenadering. Marit zwart, Jop wit. 'Ooit van rokeren gehoord Maar?' zegt hij vrolijk tegen zijn vrouw als hij met een netje uien uit de kelderkast langsloopt en naar het bord kijkt waarop zij in acht zetten door hun zoon is klemgezet.

'Mat,' is het eerste en enige woord dat Jop zegt. Dan doet hij zijn oortjes in en stapt hij van tafel af, de trap op, zijn kamer in.

'Het is een fase schat,' zegt weer de man en vader die lucht blijft blazen in een huis dat op apegapen ligt. Het is begrijpelijk dat hij met dit soort dooddoeners strooit en de situatie inschat zoals Freud dat ook zou doen. Maar het is niet de situatie. De jongste puberzoon is zijn moeder niet aan het loslaten. Hij houdt zich juist te veel met haar bezig.

Zo nu en dan een baby in een grijper, een jongen in een boom, twee lichamen die samen gebukt gaan onder hun gevoel en in die verbinding verlichting vinden. Waarom was dit niet genoeg voor Marit? In de hechtheid van haar gezin vond de romanticus die gedijt bij rust, het stabiele baken dat soms vlucht in verbeelding, toch de ultieme balans? Waarom moest zij dit evenwicht verstoren? En waarom moest zij hier zo onhandig mee omgaan?

Jop had haar een halfjaar geleden in vertrouwen genomen. Hij was er nog niet klaar voor om het met anderen te delen, zelfs niet met de rest van het gezin. Hij viel op jongens, of om te beginnen op één jongen: Guus uit zijn klas. Het ene moment wist Jop zeker dat hij het stralende middelpunt was in Guus' wereld, zoals Guus dat ook voor hem was, het andere moment voelde hij zich een obsessieve dwaas die kopje-onder ging in zijn eigen fantasie. Gek werd hij ervan, hij trok het niet meer. Marit voelde het gloeien in haar maag. Het was niet te geloven, weer was het deze zoon die haar het allerbest begreep.

Zij had op dat bed in Jops slaapkamer van alles tot haar beschikking: warme armen, een vertrouwde stem, relativerende humor. Maar ze deed er niets mee.

Dit is wat ze dacht: bij Jop maakt zijn homoseksualiteit de verliefdheid ingewikkelder, bij mij een affaire.

En dit is wat ze zei: 'Ik weet wat je doormaakt.'

Daarna overspoelde ze hem met details over de minnaar uit haar zangkoor, over vriendinnen met adviezen die haar niet verder hielpen, over een therapeut met inzichten die ze in de wind sloeg. Maar nu was daar gelukkig haar zoon, met dezelfde mist in zijn hoofd, met dezelfde neiging om een loopje met de dingen te nemen.

'Samen komen we er wel uit,' zei ze zalvend en daar waren alsnog haar armen. Ze voelden niet meer warm. IJzeren tangen waren het. Haar glim-

lach naast zijn blik van afgrijzen in een omhelzing waaruit hij zich snel terugtrok. Hij dacht dat niets hem misselijker kon maken dan zijn verliefdheid, maar het was zijn moeder ruimschoots gelukt met deze biecht.

Zijn zwijgen begon daar op het bed, in de kamer waar hij ook nu zit na het potje schaken. Hij kijkt naar de plank: zijn haaiantandenverzameling, het vaasje van oma, de kristallen beeldjes die hij vroeger zo bewonderde op de slaapkamer van zijn zus en die zij hem plechtig overhandigde toen ze uit huis ging. Dan kijkt hij naar de muur: zijn tekeningen van zelfbedachte achtbanen in zelfbedachte pretparken. Wanneer zal hij het allemaal moeten inpakken? Hoe lang duurt het nog voordat de bom barst en zijn ouders gaan scheiden?

Als zijn lieve vader een schaakbord neerzet, dan gaat hij met haar schaken. Als er wordt geroepen dat het eten klaar is, dan gaat hij met haar eten.

Maar verder wil hij niets meer met haar te maken hebben.

ROOD VLEES

SIMON HOLLEVOET

De route naar haar werk passeerde langs een abattoir. Het was een omweg van drie straten. De open poort rook naar ongewassen ingewanden. Wanneer het regende nam ze genoegen met kijken door het grote raam. Onder een gele paraplu, de druppels verwensend die de straten deden ruiken naar asfalt en aarde.

Ze was jaloers op de karkassen. Op hoe vredig ze hingen als een eetbare verjaardagsslinger voor een luguber feest. Voor hen waren alle keuzes gemaakt. Het enige wat restte was afgehandeld worden. Versleurd door werkers in witte overalls. Machines die lang geleden hadden geleerd niet te denken. Niet aan hoe longen lucht bewogen. Hoe bloed door het bleke vlees stroomde. Voor het werd opgevangen om te voeden aan het kind van de moeder. Ze bedacht zich dat ze ook een kind moest maken voor ze hier kwam te hangen.

Normaal liep ze met een vinger over haar ribben terwijl de werkers met de witte overalls haar negeerden. Dan telde ze tot waar de haak hoorde te hangen. Stelde zich voor hoe het voelt, de prik door huid en spieren. Het schuren van bot over metaal.

Vandaag echter was een bijzondere dag. Aan de

enige boom tussen haar voordeur en de karkassen vond ze een haak. Dun. Gebogen. Glimmend. Hij was kleiner dan de haken waar de karkassen aan hingen, maar ze was dan ook minder zwaar. Misschien had iemand er slingers aan willen hangen. Ze had hem zonder vragen meegegrist. Ongetwijfeld had hij een ander nut dan onder haar topje glijden. Hij hoorde niet te dansen over haar ribben. Vol verwachting wachten op vers vlees.

Ze duwde onhandig met een hand onder haar kleren. De haak beet in haar zij. De druppels liepen over haar vingers. Plakkerig van het warme bloed werd het moeilijk hem dieper te duwen. Een kreun ontsnapte aan haar lippen.

Het ijzer zat vast. Elke millimeter deed pijn. Het was haar eigen schuld. Ze had dit verdiend. Nu wilde ze niet meer verder en niet meer terug. Ze wilde geen keuzes hoeven maken, wilde niet meer leven. Maar die verdomde pijn hoefde ook niet.

Haar witte topje had de kleur van de man die haar verbood over te steken. Ze gaf hem een middelvinger. Waarom had hij het recht te beslissen wat ze al dan niet mocht doen? In rebellie stond ze op de rand van de stoep. Bijna in de goot. Een automobilist toeterde luid terwijl hij haar op een haar passeerde. Ze keek hem niet eens na. Wachtte gespannen op de collega van het rode mannetje op de paal. Zodra hij verscheen, stapte ze met gesloten ogen over de rand. Ze had opnieuw geen geluk.

Niet één chauffeur probeerde nog snel door het oranje te raken.

Ze stopte dan maar in wat ze dacht dat het midden van de weg was. Eén seconde, twee seconden, drie. Er klonk geen getoeter, geen gierende banden of slaande deuren. Toen ze opkeek zag ze enkel een verward kijkende vrouw met de handen op het stuur. Pratend tegen een kind op de achterbank dat haar aanwees.

Haastig stapte ze verder. Naar de beenhouwerij waar ze een pistolet kocht met vegetarisch gehakt. Een streep mosterd, geen ui.

's Middags zag ze de jongen met de mooie krullen opnieuw. Hij keek haar aan van de andere kant van de koffiezaak waar ze kwam om niet alleen te zijn. Koffie kon ze goedkoper thuis zetten. Maar niemand hier kende haar. Dus ze hoefde met niemand te praten terwijl rond haar dagen werden gevuld. Baby's werden beoordeeld (lelijk, tot de moeder van het toilet terugkwam), roddels gedeeld. Ze stal gesprekken die haar niet toebehoorden tussen het gerochel van de espressomachine door. Hield ze bij om 's avonds af te spelen. Zodat ze niet aan hem hoefde te denken.

Hij zat daar ongegeneerd. Met een halve kilo haargel in zijn mooie krullen. Ze wist hoe zacht ze waren. Hoe ze de kluwen kon ontwarren door haar vingers erdoor te kammen. Ze kietelden haar neus wanneer zijn hoofd op haar schouder lag.

Bij de gedachte kon ze kotsen. In feite werd ze

spontaan misselijk. De koffie en zijn mooie krullen werkten op haar maag. Ze duwde zich voorbij de moeder met het lelijke kind naar het toilet voor het te laat was.

Zodra ze de deur opensmeet, werd ze belaagd door passief agressieve quotes die haar vertelden dat ze van het leven moest genieten. Dat ze moest lachen. Het gospel van de bakfietsmoeder op toilet-muren in gebiedende wijs. Het enige wat ontbrak was een yogameester of een verdwaalde priester.

De muren vertelden haar niet dat ze het toilet moest onderkotsen. De bril naar beneden smijten en de koffie zijn werk laten doen op haar afgepeigerde darmen. Toch deed ze het. Luid. Zonder dat ze het lawaai dat langs beide kanten uit haar kwam probeerde te stoppen.

Bij het naar buiten gaan wierp ze twee euro op de toog. De munt kwam luid neer. Extra luid in de stilte die rond haar viel. Het lelijke kind werd als onderwerp vergeten. De jongen met de mooie krullen was niet meer te zien. Hier kwam ze nooit meer terug.

In een plas van zijn eigen zweet en lichaamssappen lag de man met de behaarde kont. Hij sliep de slaap van zorgelozen. Volledig naakt. Zonder deken.

Het gaf een duidelijk zicht op zijn gespierde rug. Goudbruin onder het licht van de straatlamp die door het open raam scheen. Haar blik gleed over de sterke benen die haar naar boven hadden gebracht. Over de behaarde kont die vreedzaam naar het plafond staarde.

Ze had hem besprongen, bereden, gebeten en geslagen. Hij vond het allemaal oké. Enkel toen haar vinger bij zijn sluitspier in de buurt kwam, protesteerde hij lachend. Alsof hij niet een wereld kon bedenken waarin iemand iets deed wat hij niet wilde. Alsof hij niet op zijn hoede moest zijn.

Nu lag hij hier. Met zijn gezicht in de kussens. Een vormeloze hoop vlees die geen vragen zou stellen. Haar vinger was nat van de verwachting die ze er zelf op had gespuwd. Ze zocht opnieuw een weg. Langs de gespierde rug, over de behaarde billen. Haar doel zat verstopt. Verraadde enkel zijn aanwezigheid waar de huid veranderde van textuur.

Met ingehouden adem cirkelde ze rond. Hij knorde wat in zijn slaap. Het klonk niet als protest. Er was zeker geen overduidelijke tegenkantsing. Ze voelde aan de opening. Haar hart sloeg in haar keel. Als hij nu wakker werd dan hoefde ze niet verder te gaan. Dan kon ze op hem kruipen. Rijden tot ze beiden in slaap vielen. Maar hij werd niet wakker. Haar vinger werd onweerstaanbaar naar binnen gezogen in een plakkerig vacuüm. Hij voelde warm. Zelfs zijn sluitspier klemde zich stevig om haar.

Pas toen haar eerste vingerkootje volledig was opgeslokt, kwam ze bij zinnen. Ze zat met haar vinger in een man. Een behaarde, gespierde man die boos zou worden als hij nu wakker werd. Ze waren in haar appartement. Als hij agressief werd, kon ze nergens naartoe. Plots leek ook dat haar een dom idee. Dommer nog dan de vinger. Die moest eruit.

Maar hoe? Langzaam en voorzichtig? Hard en snel?

Ze zette zich schrap op het bed. Zocht grip op het vuile onderlaken, schoof doelbewust achteruit. De man bewoog in zijn slaap. Mompelde wat tegen de vrouw die in een ander bed op hem lag te wachten. In zijn dromen sloiep hij in zijn eigen bed. Niet in het appartement van een tien jaar jongere vrouw die als een dief in de nacht naast hem zat. Ze had iets kostbaars van hem gestolen en hij zou het nooit weten.

Wanneer de spanning was weggeëbd kwam de honger. Ze dacht aan de karkassen in het slachthuis. De mannen in witte pakken. De slagersjongen die er achteraf gezien smakelijk bijliep. Morgen kocht ze een pistolet met american. Een streep mosterd geen uien.

Met een diepe haal rook ze aan haar vinger. Hij stonk naar stront.

NIEUWSLEZER

THOM EGBERTS

Ik ben nieuwslezer, maar ze gaan me straks sowieso ontslaan, dat kan niet anders.

Ik heb wat ze noemen ‘een neutraal hoofd’. Niet per se aantrekkelijk, maar ook zeker niet lelijk. Het is een hoofd dat de kijker vooral niet moet afleiden.

‘Is het eigenlijk niks voor jou, Roelof?’ vroeg een collega aan de lunchtafel toen er een vacature was vrijgekomen. Nee, aanvankelijk leek het me niks voor mij. Als economieverslaggever zat ik prima op mijn plek. Reportages maken, kijken hoe gewone mensen werden getroffen door het betreffende onderwerp. In de montageruimte sprak ik de begeleidende zinnnetjes in.

‘Ook in deze winkelstraat in Uden voelen mensen het in hun portemonnee.’

‘Maar of het gaat werken? Ondernemers in Veenendaal hebben hun twijfels.’

‘Déze sportschoolhouder gaat er in elk geval niet op wachten.’

Die zinnnetjes dikte ik soms wat aan. Soms trok ik er een extra ironisch gezicht bij, maar dat hoefde niemand te weten.

Maar toen ik wat langer bij de vraag stilstond, tij-

dens een wandeling op de hei, trok ik de conclusie dat het natuurlijk wél iets voor mij was. Júíst wel, misschien.

Ik solliciteerde en mocht een screentest komen doen. ‘Bij een bomaanslag in Damascus zijn vannacht dertien mensen omgekomen,’ zei ik en ik zette mijn ernstigste gezicht op. De twee eindredacteurs, Erik en Sonja, zaten bemoedigend mee te knikken. ‘Koning Willem-Alexander is ongeneeslijk ziek. Dat maakt de Rijksvoorlichtingsdienst zojuist bekend.’ Ja, de zware onderwerpen gingen mij goed af. Bijna te goed, zou je achteraf kunnen zeggen. Mijn achilleshiel was het wat luchtigere werk. ‘In Dierenpark Emmen is een babyolifantje geboren,’ zei ik; de tegenzin moest van mijn gezicht te schrapen geweest zijn.

Ik werd het. ‘Zo’n laatste item blijft een aandachtspunt, daar gaan we aan werken,’ zei Erik. ‘Maar hoe jij dat nieuws over die bomaanslag en de ziekte van de koning de huiskamer in slingert... *Impressive.*’

Oncoloog had me ook wel iets geleken. Niet per se de medische kant, meer de slechtnieuwsgesprekken. Ik zag mezelf die wel voeren. Ik zou aan duidelijkheid niets te wensen overlaten. ‘Ik ga eerlijk tegen u zijn,’ zou ik tegen de patiënt zeggen als hij op de stoel had plaatsgenomen. Iets langer dan strikt noodzakelijk zou ik naar zijn trillende hand hebben gekeken. ‘Dit ziet er helemaal niet goed uit.’ Ik zou de patiënt doordringend hebben

aangekeken, ook weer net iets langer dan nodig. Daarna zou ik hem uit zijn lijden verlossen. 'Binnen twee maanden kan het al gebeurd zijn.' Ik zou hier bewust kiezen voor het meest ongunstige scenario – voor de bom die het hardst zou inslaan. De patiënt zou zich geen enkele illusies moeten maken. De nuances zou ik niet verzwijgen, maar ik zou ze wel bewaren voor het allerallerlaatst. *Het kan ook nog langer duren. Een halfjaar. Een jaar.* Maar ik zou altijd beginnen met de boodschap die de meeste indruk zou maken. Met het allerslechtste nieuws.

De eerste maanden hadden de kijkers waarschijnlijk nog niks door. Soms keek ik een uitzending van mezelf terug. Dan zag ik het wel, aan bepaalde blikken. Mijn mondhoeken die licht omhoogkrulden, terwijl ik de kijker op de hoogte bracht van een enkelzijdig auto-ongeluk met fatale afloop. Een lichte twinkeling in mijn ogen wanneer ik vertelde dat er ergens in een weiland drie uur lang een trein had stilgestaan. Een keer had ik subtiel in de camera geknipoogd, na een uiterst schrijnende reportage over de burgeroorlog in Soedan.

Toen ergens in Nederland een flatgebouw was ingestort, vroeg ik de verslaggever ter plaatse of we nog meer doden konden verwachten. De presentatiekaartjes hield ik krampachtig vast, om te voorkomen dat ik in mijn handen ging staan wrijven. Ik zag dat hij het hoorde. En ik zag ook meteen dat hij deed alsof hij het níét had gehoord. Dat vond

ik het leuke aan livegesprekken, die moesten voor alles soepel verlopen, dus als je de correspondent een minibeetje uit balans bracht, zou die nooit zeggen: ‘Sorry, wát zei je precies? Nee, daarvóór...?’ Dat werd rommelig, en dus konden dit soort geïmproviseerde tussenzinnetjes heerlijk onweersproken blijven.

Op een woensdag moest ik me melden in het kantoor van Erik.

‘Ik vind het lastig om dit tegen je zeggen,’ zei hij, nadat hij een glas water voor me had neergezet. ‘Maar ik heb een paar keer jouw ochtendjournaals van gisteren teruggekeken. En dan vooral dat segment over koning Charles, dat hij kanker heeft.’

‘Ja, wat was daarmee?’ vroeg ik.

‘Ik weet niet... Het was gewoon hóé je het zei.’

‘Hoe ik wat zei?’

‘Het woord “prostaatkanker”. Zo hard. Zo... nadrukkelijk.’

‘Maar hij heeft toch prostaatkanker?’

Erik keek naar de deur van zijn kantoor, of die echt dichtzat.

‘Dit gaat misschien belachelijk klinken,’ zei hij. ‘Maar het leek gewoon bijna alsof je... Alsof je ervan genóót.’

Ik moest nu iets schijnheiliger zijn dan gebruikelijk. ‘Genoot? Die man heeft kanker!’

‘Ik weet het, ik weet het,’ suste Erik. ‘Oké, oordeel anders zelf.’

Hij pakte zijn telefoon. ‘Koning Charles heeft

prostaatkanker,' hoorde ik mezelf zeggen. 'Dat heeft The Royal Communications Office bekend-gemaakt.'

'Zie je?' zei Erik. Hij spoelde het terug. 'Het gaat om dat eerste zinnetje.' Hij speelde het nog eens af, pauzeerde het, keek mij aan.

'Ja?' vroeg ik.

'Je lijkt te lachen.'

'Te lachen?'

'Ja, kijk dan.'

'Ach welnee. Dat is gewoon een grimas. Zenuw-trekje, weet ik veel. Ik ga toch niet live op televisie zitten lachen om een oude man die kanker heeft.'

'Ik snap dat het nogal een beschuldiging is,' zei Erik. 'En als dit nou één keer was gebeurd, had ik het misschien ook laten gaan. Maar dan gaan we even naar het journaal van tien uur...' Met ferme vingertikken navigeerde hij op zijn telefoon. 'Kijk. Zie je? Wéér die grijns.'

'Erik, je denkt toch niet dat ik...' Ik maakte mijn zin niet af, voor extra dramatisch effect.

'Ik heb alle ochtendjournaals van gisteren terug-gekeken, Roelof.' Hij liet me acht screenshots zien, uit elke uitzending één. 'Con-stant die grijns. En dan de manier waarop je het zei. Ik heb het even achter elkaar gezet.' Hij had alleen het woord "pro-s-taatkanker" geknipt, dus schalde nu acht keer achter elkaar dat woord door Eriks kamer, alsof ik gilles de la tourette had.

'Nogal hard,' zei Erik. 'Alsof je ermee staat te vloeken.'

‘Ja, als je het zo achter elkaar zet...’ mompelde ik.
‘Roelof,’ zei Erik. ‘Je kunt echt niet ontkennen dat dit raar klinkt.’

Dat kon ik inderdaad niet.

Ik trommelde op tafel. ‘En nu?’ vroeg ik.

‘Ik ga het je toch gewoon op de man af vragen,’ zei Erik. ‘Vond jij dit inderdaad lekker om te doen?’

Ik begon te lachen. ‘Lekker?’

‘Maar wat was het dan?’

‘Weet ik veel. Een binnenpretje of zo?’

‘Acht keer achter elkaar hetzelfde binnenpretje.’

De vraag van Erik galmde nog na toen ik in de parkeergarage naar mijn auto liep. *Vond jij dit inderdaad lekker om te doen?* Ik bliepte mijn auto open, stapte in en reed weg.

Dus ja – strikt genomen ben ik nog nieuwslezer. Maar de vraag is niet óf ik ontslagen ga worden, maar wanneer. Of nee; eigenlijk is dat ook niet meer de vraag. Ik denk vanavond, rond half-negen.

Eigenlijk was mijn positie al onhoudbaar geworden toen ik na een terroristische aanslag het dodental eigenhandig met twaalf had verhoogd, omdat vijftig nu eenmaal lekkerder klonk dan 38. Maar toch wilden ze me nog één kans geven.

Die kans grijp ik graag aan. Ik bedacht het vanochtend ineens. Dat ik kon gaan wachten op de perfecte nieuwsaanleiding, maar dat ik die aanleiding ook gewoon zelf kan creëren.

Strikt genomen hoeft ik maar één zinnetje uit te

spreken. Ik kan hem zo opdreunen, ik heb het al eerder gedaan.

Het regent. Dat is gunstig. Als het regent, kijken er meer mensen televisie dan wanneer het mooi weer is. En hoe meer kijkers, hoe beter – zeker vanavond.

Het loopje naar de studio. Het slokje water. Het aftellen. De gong. De typische journaalonderwerpen. Inflatie. Het Midden-Oosten. Een minister onder vuur. Het weerbericht: veel regen.

‘En dan nog een zojuist binnengekomen bericht. Koning Willem-Alexander is ongeneeslijk ziek. De Rijksvoorlichtingsdienst heeft dat bekendgemaakt. Meer info vindt u op onze website en in de app.’

Ik knik naar de camera, mijn mond in een streep. Een knik die compassie moest uitstralen. Een knik die zegt: ik vind het heel vervelend dat jullie het van mij moeten horen, maar ik vertel het maar gewoon zoals het is.

‘Mooie avond verder.’

Dit gevoel. Je zou achteraf kunnen zeggen dat ik hiervoor nieuwslezer ben geworden. Twee miljoen mensen zitten nu verslagen voor de televisie. Verslikken zich in hun thee of koffie. Sommige beginnen misschien wel te huilen. Tragischer, onverwachter nieuws dan dit hebben ze in tijden niet gehoord.

De eindtune wordt ingestart. Ik gooi mijn zender af en ren de studio uit, de redactie over, de parkeerplaats op.

Als ik op de snelweg heb ingevoegd, kijk ik in de binnenspiegel naar mezelf. Ik knik ernstig, mijn mond weer in dezelfde streep als net.

TERUGKEER NAAR HEVE

TJEERD DAM

Dit is geen fictie. Dit is een herinnering van een jongen die zijn korte leven aan zich voorbij ziet schieten. Met zijn hoofd op een grijze rots en de smaak van ijzer in zijn mond. Zie je het? Die jongen ben ik. Ik heb het gevecht gewonnen maar dat weet ik nog niet. Nu denk ik nog dat ik sterf.

De arts meet mij een nieuw gebit aan. Hij zegt geen woord. Met zijn stilte houdt hij mij op afstand. Ik stel me voor hoe ik die boor van hem door zijn schedel ram. Het gevoel van walging dat volgt druk ik weg. Als hij klaar is schudt hij me de hand. Ik vraag mij af of ik hem ooit weer zal zien.

De dagen die volgen gaan voorbij in een roes. In mijn dromen zie ik flarden van thuis. De boerderij. De bomen. Maar ik weet dat hier niets groeit. Op de derde dag dat ze me houden glimlacht een verpleegster naar me. Ze schrikt er zelf van. Het is zo lang geleden dat ik een glimlach heb gezien dat ik er ook van schrik. Voor ik het weet is ze verdwenen. Als ik weer zelfstandig kan plassen laten ze me gaan.

Ik kom terug bij de barakken en voel dat er iets is veranderd. Ik zie afgunst in de ogen van de anderen. Maar dat is niet het enige. Ik zie ook angst.

Ik ben ook bang. Bang dat er een jongen op mijn matras ligt in de barak. Dat ik hem weg moet jagen. Of erger. Zonder bed slaap ik buiten en dat overleef ik niet. Als ik bij de deur kom raap ik een steen van de grond. In mijn gedachten ruik ik de lente, zoals de lente thuis ruikt.

‘De ring’, zo noemen ze het hier. De plek waar jonge jongens naartoe worden gestuurd om te ontbolsteren. Een plek van grijze rotsen en steengroeves, kilometerslang en tientallen meters diep. Gruis raast er als zand over een woestijn. Als je buiten bent zonder masker wordt je huid erdoor aan gort gesneden. Ik heb er weleens een zo gezien. Ontdaan van zijn masker. Doodgebloed in een geul. En zijn gezicht... Een onherkenbare lap vlees. Ik dacht dat ik hem zag ademen. Toen ben ik weggelopen.

Mijn matras is vrij. Ik haal opgelucht adem. Maar ik weet dat ik vanaf nu meer gevaar loop dan voorheen. Ik ben een doelwit geworden. Als een groep hyena's kunnen ze om mijn bed komen staan terwijl ik slaap. Ze kunnen mijn schedel verbrijzelen met een kiezel van buiten. Of ze knijpen mijn keel dicht met hun jonge handen. Eerst was ik een spiegel voor hen maar nu ik van mij heb afgebeten zullen ze geen medelijden meer hebben.

Ik mag niet slapen. Ik mag niet slapen. Ik mag niet slapen.

Ik hoor de ademhaling van de anderen om mij heen. Voorzichtig steek ik mijn vingers in de buis van het frame van mijn bed. Ik wiebel ze heen en weer totdat ik voel wat ik zoek. Door het zwakke

licht van de manen dat door het raam schijnt kan ik de tekst op het briefje zien.

Vergeet jezelf niet.

Oybe

Als ik het papiertje omdraai zie ik het priegelige tekeningetje van de wilg. Ik blijf ernaar kijken tot ik de wind door de bladeren hoor ritselen. Langzaam zak ik onderuit. In mijn dromen zie ik ze in de tuin. Ik ben bij hen maar ik hoor niet bij hen. Ze stralen een vredigheid uit die ik kwijt ben geraakt. Misschien wel voorgoed. Ik voel gejaagdheid in al mijn vezels. Zelfs in mijn diepste slaap.

Ik zie de jongen met wie ik heb gevochten. De jongen die met een buis van het frame van zijn bed mijn tanden uit mijn mond heeft geslagen. Hoe zou het met hem gaan? Hij is niet dood, anders waren wij beiden niet meer hier. Ik snap niet waarom ik opgelucht ben, want mijn verlangen hier weg te gaan is zó sterk. Hij loopt naar mij toe en geeft mij een kus op mijn wang. Ik voel een verlangen om mijn armen om hem heen te slaan. Ik wil dat hij mij vasthoudt.

Wanneer ik wakker word is de jongen dood. Ze hebben hem naar buiten geduwd terwijl ik sliep, de meedogenloze nacht in. Het is ongelooflijk dat ik het niet heb gemerkt. Ik droomde over hem terwijl hij jammerde om zijn leven. Ik had hém kunnen zijn. Mijn maag trekt zich samen. Misschien ben ik hem wel vannacht.

‘Åk.’ Het is de eerste keer dat iemand mij hier aanspreekt met mijn naam. Het is de nieuwe jon-

gen. De kleine. De jongen van wie ik zeker weet dat hij *de ring* niet levend zal verlaten.

De jongen kent mijn naam. Waarom kent hij mijn naam?

We zijn in de groeve. Als we op een goede dag omhoogkijken zien we Heve aan de hemel. Het ziet eruit als een lichtgevend bolletje achter wolken van stof. Een beetje als een zonsverduistering denk ik. Dat bolletje is ons thuis. Maar vandaag is het donker en zien we niets.

Ik laat de punt van mijn pikhouweel landen in het gesteente. Een blok spat uit elkaar. Hoorde ik hem goed? De wind giert langs mijn masker. Ik kijk de jongen aan. Het glas voor mijn ogen is aangetast door de elementen. Toch zie ik zijn blauwe ogen in de mijne priemen.

Langzaam beweegt hij zijn hand over zijn borst, naar de plek waar zijn hart zit. 'Brym,' zegt hij. Mijn hart slaat over.

Ik kijk om mij heen. Zo'n honderd meter verderop hakt een ander in op de rotsen. Aan mijn andere zijde zie ik niemand. Brym moet naar mij toe gelopen zijn. Hij had mij vast direct herkend toen hij aankwam.

Geen wonder dat ze hem hierheen hebben gestuurd. Hij was altijd al zachtaardig.

In de dagen die volgen trekt Brym naar mij toe. Hij ziet mij als zijn hoeder. Daar heb ik niet voor gekozen. Het maakt mij kwetsbaar. Ik herinner me dat ik Brym zag als lieve jongen, toen we klein waren. Een jongen die moest huilen als wij eikel-

tjes gingen gooien op ramen in de buurt omdat hij bang was gepakt te worden. Hij was jonger dan wij waren. Wij letten op hem als grote broer en grote zus.

Nu wakkert hij iets in mij aan. Een gevaar waarvan hij niet kon vermoeden dat het in mij schuilt. Het verspreidt zich als een soort gif door mijn lichaam. De drang om iets weerloos te vernietigen.

Wat zullen ze denken, Oybe en de anderen, wanneer ik thuiskom en ze weten wat ik daarvoor heb moeten doen? Als ze ten volste zullen beseffen dat ik in staat ben tot iets monsterlijks? Misschien als mijn daad een abstractie blijft, dat ze me dan nog aan kunnen kijken. Maar als mijn thuiskomst een naam draagt...

Brym.

Ik gedraag mij als een moederkat die van haar jong af wil. In de groeve loop ik bij hem vandaan. In de barak keer ik hem de rug toe. Bij het eten neem ik plaats aan een andere tafel. Brym blijft mij volgen.

Het is bijna een opluchting als ik twee van de jongens die hier al het langste zijn blikken zie wisselen in de barak. Een van hen staat op en markeert met zijn nagel een klein kruis in het hout boven Bryms bed. Hij heeft niets door.

Ik voel een vlaag van angst voor mijn eigen vastberadenheid. Ik zal hem niet voor het onheil behoeden. In de ring is beter om de dingen te laten gebeuren. Maar dan denk ik aan de wilg, aan Oybe, en kom ik tot een andere conclusie. Als iemand

hem toch te grazen zal nemen. Als iemand zijn thuiskomst zal verdienen met moord. Waarom niet ik? Het is niet alsof Brym deze plek ooit levend zal verlaten.

Wij zijn naar de ring gebracht om te sterven. Ontbolsteren, noemen ze het. Alleen de pitten keren huiswaarts. Ook zij zijn dood. Onteigend van zichzelf. Onherkenbaar voor hun families. Een hartslag, dat is het enige verschil met diegenen die verworden tot het grijze stof.

Ik heb het gedaan. Ik kijk naar mijn vuisten. De een gaaf, de ander een beetje beschadigd. De klap was genadeloos en de impact werd vermenigvuldigd door zijn val. Ik voel weinig. De ontbolstering is voltooid. Ik werp een blik op de eindeloze vlakte van grijs gesteente die voor mij ligt en probeer mij in te beelden hoe de lente ruikt, zoals de lente thuis ruikt. Ik ruik niets. Op een vage geur van metaal na, afkomstig van het bloed van Brym dat langzaam opgezogen wordt door het fijne stof onder mijn voeten.

Ik mag naar huis. Eindelijk. Maar wie er thuis komt is mij een raadsel.

